

127
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΕΡΥΚΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΝ

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

Τυπογραφείον ὁ «ΦΩΣΚΟΛΟΣ» Σ. Καψοκεράλου

4889

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

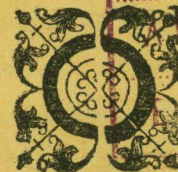
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΕΡΥΚΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΗΛΙΣΜΟΝ

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

Τυπογραφείον δ' «ΦΩΣΚΟΛΟΣ» Σ. Καψοκεράλεω
1889

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΙΣ2Φ110009

ΤΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Τῷ 1870 ἐδημοσίευστα ἐν Κεφαλληνίᾳ, τύποις «Προόδου», ΤΑ ΛΗΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΙΟΝΙΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, κυρίως δὲ περὶ τοῦ ἐν ταύτῃ ἐπικρατήσαντος ριζοσπαστικοῦ φρονήματος. Νῦν δὲ εὐλογον ἐνόμισα νὰ ἐκδώσω τὰς πρὸς ἐμὲ ἀποσταλείσας ἐπιστολάς, αἵτινες δύνανται ὅπως νὰ διαφωτίσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Αὐποῦμαι μόνον ὅτι οὐχὶ πᾶσα ἡ ἀλληλογραφία μου ἐσώθῃ.

Τὰ αὐτόγραφα τῶν ἐπιστολῶν τούτων προσέφερα εἰς τὴν ἐνταῦθα «Δημοτικὴν Φωσκολιανὴν Βιβλιοθήκην.»

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 21 Μαΐου 1889.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΕΡΥΚΙΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ι Α Κ Ω Β Α Τ Ε Ι Ο Σ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ Ν. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΝ

1.

Ζακύνθω 14 Ἀπριλίου 1857 ε. ελ.

Τρίς φίλτατε Γεώργιε!

Ἐνέγνωσα μετ' εὐχαριστήσεως τὴν πρὸς τὸν φίλον Καλ-
λίνικον ἐπιστολήν σου καὶ ἐχάρην διὰ τὴν ἀποκατάστασιν
σευ, μεθ' ὅλης δὲ τῆς ζήσεως πατριωτικῆς καρδίας εὐχομαι
καὶ διὰ τὴν κατευόδωτον καὶ ἐπιτυχίαν τῆς ἀναπομόνης
προσμενομένης ἐφημερίδος (!) ἥτις ἐκ τοῦ κέντρου τῆς ἐλληνι-
κότητος ἀνεπηρέαστος δουλικῶν ἀλύτσεων προβαίνουσα, τὸ
βλέμμα βεβαίως ἐπὶ τοῦ καθόλου ἐλληνισμοῦ θέλει στρέ-
ψει, ἀλλὰ ταυτοχρόνως δὲν θέλει λείπει νὰ προσηλώσῃ σο-
βαρῶς καὶ ἐπὶ τοῦ καταπιεζομένου ἐκείνου ἐδάφους, ἐφ' οὗ
συνάδελφα ὄργανα δημοσιότητος ἀποπειρῶνται ἤδη νὰ κι-
νηθῶσιν, ὑπὸ τὴν ἐπίβουλον προδοτικὴν ἐνεδραν τῶν οὐ-
χων τοῦ τέρατος τῆς ὑψηλῆς ἀτυνομίας. Καὶ, senza com-
plimenti, καὶ ἄνευ περαιτέρω προοιμίων προχωρῶ εἰς τὸ κύ-
ριον τῆς παρούσης μου ἀντικείμενον.

Ἡ ἐφημερίς ἦν ἀπεπειράθην νὰ συστήσω ἐν Κερκύρᾳ
ἀπεκατέστη τὸ κέντρον τῆς ραδιούργου ἐπιβουλευτικῆς ἐ-
πιθέσεως ἀμφοτέρων τῶν πτερύγων τῶν ὀργάνων τῆς ξενο-
κρατίας. Πανθ' ὅσα ἠδύναντο καὶ δύνανται ἐνεργοῦν πρὸς εἰ-
 δυνατόν ἀποκύψιν τοῦ ἀρξικέμένου ἔργου, κατορθώσαντες
ἤδη καὶ τὴν εἰς τὸ φύλλον καταχώρησιν ἀρθρῶν σχεδιασθέν-
των πρὸς κακρσύστασιν τῆς ἐφημερίδος ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ
διὰ τῆς ἰδίης ἐφημερίδος. Ἄν τὸ φύλλον ἐξακολουθή-
σῃ ὡς ἄχρι τοῦδε, ἐκδιδόμενον ἐν Κερκύρᾳ, ἐμοῦ ἐνταῦθα δι-
αμένοντος, ἐξ ἀπαντος ἐντὸς ὀλίγου πίπτει, ἢ ἐγὼ ὁ ἴδιος
ἐξέρχεται παύσω. ἂν δηλαδὴ δυνήθῃ πλῆσιν νὰ τὸ

Ι Α Κ Ω Β Α Τ Ε Ι Ο Σ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

εκτορθώσω. Τόσον λοιπόν ἐγὼ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν-
ταῦθα συνάδελφοι (τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁποίων μὴ προσπαθῆς
colla vostra santa fiacca νὰ μᾶς τὸν ὀλιγοστεύσης προσκα-
λῶντας τοὺς νὰ ἔλθωσιν αὐτοῦ) ἐσκέφθην ὡς κατεπειγόν-
τως ἐπάναγκες τὴν ἀπόκτασιν τυπογραφείου πρὸς ἐξ-
κολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος ἐν Ζακύνθῳ. Κατὰ τὰ
φαινόμενα ἡ Βουλὴ θὰ προσκληθῇ (ἐπὶ τὴν ἀναβολὴν 14 ἡμε-
ρῶν) καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐκδοσις τῆς
«Παλιγγενεσίας» ἐν Κερκύρᾳ δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν
βουλευτικῶν ἐργασιῶν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ ἐκδοσις (ἂν οἱ
δυνάμεις τῆς Ὑψηλῆς ἀστυνομίας δὲν μὲ ἀφαιρῶσι) θέ-
λει ἐξακολουθήσῃ ἐν Ζακύνθῳ. Σὲ θερμωσισταίνω λοιπὸν νὰ
μὲ πληροφορήσῃς ὅσον τάχος πόσον ἡμπορεῖ νὰ μᾶς στοιχίσῃ
ἐν πισστήριον ἐν καλῇ καταστάσει μὲ τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν
πρὸς ἐκδοσιν δύο τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλων, ἐντὸς μι-
ᾶς ἐβδομάδος. Νὰ μᾶς γράψῃς πρὸς τοῦτοις πόσον ἡμπο-
ρεῖ νὰ μᾶς στοιχίσῃ ἡ μέχρι Ζακύνθου μετακόμισις, κα-
θὼς ἐπίσης μὲ πόσον μνηστὴν μισθὸν δυνάμεθα νὰ λάβω-
μεν ἡμπερὶον διευθυντὴν καὶ δύο ἢ τρεῖς ἐργάτας. Ἀλλὰ
Σὲ παρακαλῶ ὡς παλαιὸς συστρατιώτης καὶ συναγωνιστὴς νὰ
μὲ διαβιβάτῃς ὅσον τάχος ἀπάντησιν περὶ τούτου. Τὴν ἐπι-
στολὴν Σου (ἂν μετὰ τὴν 22 τρέχοντος μὲ γράψῃς) διέβηνε-
τὴν εἴτε κατ' εὐθείαν εἰς Κέρκυραν εἴτε πρὸς τὸν φίλον
Καλλίνικον· ἵνα μὲ τὴν διαβιβάσῃ· ἀλλὰ σὲ ἐξορκίζω καὶ πάλιν
ἐν ὀνόματι τῶν ἀγώνων μας, μὴ ἀμελήσῃς νὰ μὲ πλη-
ροφορήσῃς ὅσον τάχος, ὅτι ἕως οὗ συναχθῶσι τὰ χρήματα
μετακομισθῇ καὶ δυνθῇ νὰ τεθῇ ἐν ἐνεργείᾳ τὸ πιστήριον,
θὰ παρέλθῃ οὐχὶ ὀλίγος καιρὸς καὶ ἐπεθύμουν τὰ πάντα νὰ ῥη-
ναί· ἔτοιμα μέχρι τῆς ἐκ Κερκύρας ἐπανόδου μου, ὅπως μὴ
διακοπῇ τὸ ἔργον, ἢ βιασθῶ νὰ ἀφίσω καὶ πάλιν ἐξακολουθοῦ-
σαν τὴν ἐφημερίδα ἐκδιδομένην ἐν Κερκύρᾳ μακρὰν τῆς ἐπ'
αὐτῆς ἀμέσου ἐπιτηρήσεώς μου.

Ἀνέγνωσας βεβαίως τὸ εἰς τὸ τελευταῖον γαλλικὸν φύλ-
λον τῆς «Ἐλπίδος» ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Μ καταχωρηθὲν περὶ Ἑ-
πτανήσου ἐκτεταμένον ἄρθρον. Εἶναι καλῶς (ὡς ὅλοι λέγου-
σι) Ρωμιάνικου. Τὰ ἥδη ἐν ἐνεργείᾳ ὄργανα τῆς Προστασίας,
εἶμαι σχεδὸν βέβαιοι, δὲν θέλουσι μείναι σιωπηλὰ εἰς τὴν
Δονκισοτικὴν πρόσκλησιν τοῦ μέχρι χθὲς συνυπαρξέτου καὶ
συνυποστηρικτοῦ μετ' αὐτῶν τοῦ ἐν ἱσχυρί· ἐν τῇ ἀτυχῇ Ἑ-
πτανήσῳ πολιτικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν

παρὰ τοῦ ἄρθρου ἐκείνου ἐγγιζομένην ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ τοῦς
αὐτὴν ἐπισήμως ὑποστηρίζοντας, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ
μεινῶμεν σιωπηλοὶ, καθ' ὅσον μάλιστα ἀποβλέπει τὴν περὶ τῆς
ρίζοσπαστικῆς ἀρχῆς ἐκφράσιν τοῦ συντάκτου, κηρύττουσαν
αὐτὴν ὡς impossible, ἐνῶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει ὡς ἀληθῶς
impossible τὴν ἰδέαν τῆς μετὰ ρυθμίσεως, καὶ κα-
θὼς ἀποβλέπει τὴν ἀναιδῶς διασκαλιζομένην τωρινὴν συνέ-
νωσιν καὶ συμβάδισιν τῶν μεσάζοντων μετὰ τῶν ρίζοσπα-
στῶν καὶ τούτων μετ' ἐκείνων. Ἐγὼ δὲν δύναμαι πρὸς τὸ
παρὸν τοῦλάχιστον ν' ἀπαντήσω διὰ τῆς «Παλιγγενεσίας», κα-
θότι ἀφ' ἑνὸς γνωρίζεις τὸ πολυάσχολον τὸ ὁποῖον μ' ἐ-
πιβάλλει ὁ εὐλογημένος Ἀσκληπιδίς, ἐξ ἄλλου δὲ καταγί-
νομαι εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ Κεφαλ-
ληνιακοῦ ζητήματος ἄρθρων, ἐκ τρίτου προσμένω ἡδὴ βουλευ-
τικὸν ἀγῶνα (καὶ γνωρίζεις τὴν θέσιν μου, ἰδίως μετὰ τὴν
ἐντελῇ πρὸς τοὺς μεσάζοντας ρῆξιν) καὶ ἐκ τετάρτου τὸ
φύλλον ἐκείνου τῆς «Ἐλπίδος» ἐχάθη ἀπὸ τὸ κατάστημα,
οὔτε ἡδυνήθην ἄλλοι τοῦδε νὰ τὸ εὑρῶ, μάλιστα δὲ Σὲ θερ-
μοπαρακαλῶ νὰ μὲ διαβιβάσῃς ἐν ἀντίτυπον. Ἐκτὸς δὲ τού-
του μόνῃ κατάλληλος ἀπάντησις ἦλθεν εἶσθαι ἡ διὰ τοῦ
φύλλου τῆς «Ἐλπίδος». Σοῦ δὲ ἐν Ἀθήναις διαμένοντος, τοῦ
δὲ φύλλου τούτου ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν Σου ἐκδιδομένου, ἂν,
ὁ οὐχὶ ἄγνωστος ἡ ἀσήμαντος ρίζοσπάστης Βερύκιος δι' ἡμεῖς
σιωπηλὸς, ἀπέναντι τοιούτου ἄρθρου, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τοῦ
φύλλου δι' οὗ ἐξεδοθῇ, οὐδέποτε δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἢ ὑπο-
τεθῇ ὅτι ἀπαρατήρητον διὰ τὸν ἀδάμαστον δημοσιογράφον
καὶ ἀγέρωχον σφοδρὸν ἀντιπρόσωπον τῆς I. Βουλῆς παρῆλ-
θεν, ἢ σιωπῇ Σου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ρίζοσπαστικὴ ἀ-
ναγνωρίσις τῆς ἀληθείας τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ καταχωρη-
θέντων. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἴσως ἐσφαλμένη ἰδέα μου τὴν ὁποί-
αν ὅμως ὀρεῖλω κατὰ καθῆκον νὰ Σὲ καθυποβάλω, ὡς
εἰλικρινῆς συστρατιώτης, ὅστις μᾶλλον παντὸς ἄλλου συνα-
δέλφου, αἰσθάνεται ἕνεκα τῆς ἰδιαζούσης θέσεώς του, τὸ παρὰ
Σοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ κενόν, καὶ ὅστις εἰς ὀδυνηρὰν πάλιν ἐτοιμά-
ζεται νὰ εἰσέλθῃ, στερημένος τοῦ πιστοῦ, τοῦ ἀχωρίστου, τοῦ
ἀκάμπτου συναδέλφου. Ἀλλὰ καθὲς πρᾶγμα διὰ τὸ κάλλιον,
λέγει ἡ κοινὴ στωικὴ παροιμία. Εἴθε ἡ ὑλικῶς διαχωρισμένη,
ἀλλὰ πνευματικῶς νείποτε ἀχώριστος διαμένουσα ἐνεργεία μας
ἀποβῇ ὡρελιμωτέρη διὰ τὴν ταλαιπωρουμένην πατρίδα I.
καὶ ἐπὶ τῇ ἐπὶ τῇ camerata καὶ commilitone, ὑγίαινε. Ἐμα-

πράγματι βίωσι, ἀλλὰ μὲν Σὲ οὐδέποτε ἀκούοντως δύναμαι ν'
ἀναλκάζω ἰδέαι. Ὑγιαίνε χαιρέτα με τὸν Κ.ον Χαντζερῆ.
Ὑγιαίνε, Ὑγιαίνε.

Ὁ ἀδελφός
Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

Κέρκυρα 20 Ἰουλίου 1857 ε. ελ.

Φίλτατε Γεώργιε

*Ἐλαβὼ τὴν τελευταίαν σου. Τὴν παροῦσαν θέλεις τὴν
λάβει διὰ τοῦ φίλου Παναρέτου, ὁ ὅποτος θέλει σὲ πλη-
ροφρήσει περὶ τῶν καθέκαστα τῆς Βουλῆς μας ἐν ἐκτάσει.
Δὲ νὰ μὴ ριφοκινδυνεύσωμεν, ἢ διὰ νὰ εἴπω καλλήτερον
διὰ νὰ μὴν ἀπολέσωμεν τ' ἀποτελέσματα τῆς 20ῆς Ἰου-
νίου, εὐρέθημεν εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ μὴ προχω-
ρήσωμεν εἰς ἀποφασιστικώτερον βῆμα. Ὁ φίλος Παναρέτος
θέλει σὲ πληροφορήσει ἐν ἐκτάσει, περὶ τῶν ὅλων, καὶ ἀκόμη
περὶ τοῦ πῶς κατωρθώθη ὡς ἐκ θαύματος σχεδὸν ἡ πρᾶ-
ξις τῆς 20ῆς Ἰουνίου. Τὴν ἐρχομένην δευτέραν 22 ἔχομεν
τὸν ληκτῆρον λόγον τοῦ ἀνθυπάτου μας. Σκοπεύω αὐθη-
μερὸν ν' ἀναχωρήσω διὰ Ζάκυνθον ἐκεῖθεν θέλω σοὶ γρά-
ψαι ἐκτενέστερον, Ὑγιαίνε.

*Ὁλος Σὺς
Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

Κεφαλληνία, 1)13 Ἀπριλίου 1858.

*Ἀξιότιμε φίλε,

Διότι μετὰ πλήρους εὐχαριστήσεως τὴν σημερινὴν εὐ-
χαρίαν διὰ νὰ σὲ σημειώσω τὰ ὅλγα ταῦτα.

Ἡ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπαστικοῦ τύπου ἀγγελθεῖσα ἀ-
νέκδοτος πολὺ μᾶς ἐχαροπόησεν ἐνταῦθα. Εὐχαριστούμεθα
δὲ, ὅτι οὐδὲ ἡ μεταξὺ σας ἀνταρξία διαφωνία ἠδυνήθη τι
πρόσκομμα νὰ ἐπιφέρει, ὡς ἠδυνήθη τις ἐκ τούτων ἀφαιρήσις

νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ἂν, ἀπ' ἐναντίας, πρόκειται εὐρυτέρα ἢ ἐκ-
φρασις τοῦ ριζοσπαστικοῦ τύπου νὰ κατασταθῇ. Καθ' ὅ-
σον ἰδίως τὸν «Ρήγαν» ἀφορᾷ, γνωρίζεις κάλλιστα ὅποιαν
δεξιότητα ἢ πρώτη ἐμφάνισίς του εἶχεν ἐνταῦθα ἀπαντήσας
καὶ δύνασαι νὰ φαντασθῇ; πόσον εὐχαρίστως περιμένεται
ἡδὴ ἡ ἐξακολούθησις του. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, εὐχόμενος τὴν
εὐδωσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ πατριωτικοῦ καὶ γενναίου
σου ἔργου, νομίζω ὅτι θέλω δυνηθῇ προτεχῶς νὰ σᾷ
ἀσπασθῶ εἰς τῆς ριζοσπαστικῆς δημοσιογραφίας τὸ στάδιον,
διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς «Ἀναγεννήσεως», τῆς ὁποίας
τὴν ἀγγελίαν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μελετῶ νὰ ἐκδώσω.

Καλλίστον καὶ ἀναγκαῖότατον πρᾶγμα εἶναι, φίλε, ὅχι
μόνον διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ, ὅ-
λον ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ριζοσπαστικοῦ
τύπου. Ὁ τύπος εἶναι βεβαίως τὸ μεγαλύτερον μέσον τῆς
προόδου, καὶ ἀναντιρρήτως τὸ ισχυρότερον καὶ δραστικώ-
τερον μέσον τοῦ ριζοσπαστισμοῦ. Ἀλλ' ἔς ἐννοηθῶμεν κα-
λῶς· καὶ μὲν ὁ τύπος εἶναι τὸ μεγαλύτερον καὶ ἀποτελεσμα-
τικώτερον μέσον τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, δὲν εἶναι ὁμῶς καὶ τὸ
μόνον· διὰ νὰ ἔχῃ δὲ τὴν προσήκουσαν ἰσχύϊν, πρέπει
καὶ μετὰ τὴν ὁμόθυμον συνεννόησιν καὶ συμπύκνῃ ἐνέργειαν τοῦ
ριζοσπαστικοῦ κόμματος νὰ συνοδεύεται. Διότι δὲν ἀρκεῖ ἀ-
πλῶς καὶ μόνον εἰς ἐν τι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ὑπὲρ ἐθνικῆς ἀ-
ποκαταστάσεως αἰτήθημα νὰ συναπαντώμεθα· ἀπαιτεῖται
προσέτι καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀρχάς, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ὡς πρὸς
τὰ ἀντικείμενα καὶ ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας μας, νὰ
ἡμοφωνώμεν. Διὰ τοῦτο, πρὸ πολλοῦ ἐστοχάσθην ὅτι μί-
α γενικὴ σύσκεψις καὶ συνεννόησις ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ἀνγκαῖα
διὰ νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ὁ τρόπος τῆς τακτικῆς καὶ
ὁμοθυμοῦ ἐνεργείας, — ἐπὶ τῇ βίσει, ἐννοεῖται, τῶν ἀνέκα-
θεν διακηρυχθεισῶν ἀρχῶν καὶ τῆς διαχιραχθείσης πορείας
τοῦ ριζοσπαστισμοῦ. — Τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς πολλοὺς ἐκ
τῶν πολιτικῶν φίλων πολλάκις ἐξέφρασα· καὶ οὐδεμία μὲν ἐ-
φάνη διαφωνία, ἀλλ' οὐδὲ καὶ βῆμά τι πραγματικὸν ἔγεινε
μέχρι τοῦδε. Νομίζω δὲ ὅτι, ἐὰν τῶντι τοιαύτη σύσκε-
ψις καὶ συνεννόησις παρ' ὅλων εὐλογος θεωρηται, πρέπει
ἡθελεν εἶσθαι καὶ φροντίς πραγματοποιήσεως αὐτῇ. Ἀλ-
λως, θέλει ἴσως ἀκολουθεῖ ἐνίστα τοῦτο μ' ὅλας τὰς ἀγκυ-
λὰς καὶ ἐνδεκναι: ἐνὸς ἐκχόστου τῶν πολιτικῶν φίλων
διαβῆται; νὰ παρακίνησι διαφωνίαι, καὶ, ὡς ἐκ τούτων, δι-

αφοραί ενεργείας· ἐνῶ, ἄλλως, καθε τι δύναται νὰ προληφθῇ, καὶ ἡ γενικὴ πορεία νὰ ἐξαμλυνθῇ.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐκ μέρους καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων, περὶ ἀνταμώσεώς μας αὐτοῦ, ἐκφραζομένην ἐπιθυμίαν, —ἐπιθυμίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐγνωμόνως ἀναγνωρίζω τὰ πρὸς ἐμὲ εὐμενῇ καὶ ἀδελφικῇ σας αἰσθήματα, —πίστευσέ με, φίλε, ὅτι παρομοίαν αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ πρὸ πολλοῦ, καὶ εἰς ἄκρον ποθητὸν μὲ εἶναι νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν γενναίαν καὶ χρίεσσαν Ζήκυνθο, καὶ νὰ ἀπασθῶ τοῦ ἐν αὐτῇ φίλους. Ἡθελᾷ δὲ σπεύσει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην ἐπιθυμίαν, ἐὰν φροντίδες τινὲς, ἐνασχολούσαι με ἤδη, δὲν μὲ ἐδυσκόλευον. Ἀλλὰ, μολὶς ὅπως αὐτὰς ἀνακούψω, θέλω δρᾶζει πολὺ προθύμως τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐπιθυμητοῦ τούτου ταξιδίου.

Μένω ἤδη εἰς ταῦτα, καὶ ἐγκαρδίως σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς προσέειπεν τὴν Κ.ὸν Καλλίνικον καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ φίλους. Πιχομνίους ἀσπασμοὺς ἐπιφρονίζομαι νὰ προσφέρω ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέα καὶ τῶν λοιπῶν ἐδῶ φίλων.

Ἐὐλικρινὴς φίλος.

ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

4.

Κερκλληνία 14]26 Ἀπριλίου 1858.

Ἀξιότιμε καὶ ἀγαπητὲ φίλε,

Τὸ τῆς ὕλης τοῦ τρέχοντος ἀγαπητὸν γράμμα σου ὑπῆρξεν εἰς ἐμὲ μεγίστης εὐχαριστήσεως πρόξενον, τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον παρατηρῶ εἰς αὐτὸ, ὅτι, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὸν ριζοσπαστικὸν ἀγῶνα, ἐν πλήρει ὁλογνώμῃ δι-ατελοῦμεν. Ναί, φίλε, τὸ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ριζοσπαστισμοῦ ὁμόπιστον ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀρχῶν τούτων ὁμόθυμος καὶ συμπαγὴς ἐνέργεια ἀφ' ἑτέρου, ἰδοὺ ὅτι ὅχι μόνον ἰσχυρὸν καὶ ἀκαταμάχητον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐναντί-ους σεβαστὸν καὶ ἐπίφοβον τὸν ριζοσπαστικὸν ἀγῶνα θέ-λει κατασταίνειν· ἐνῶ ἄλλως, ἀντὶ περιληπτικῆς καὶ ἰσχυρᾶς ριζοσπαστικῆς ἐνεργείας, δὲν ἤθελον ὑπάρχει εἰμὴ ἐνέργεια ἀτομικὴ καὶ χωριστὴ, ἡ διηρημένη, καὶ ὡς ἐκ τούτου, πολλὰ

καὶ ἀνίσχυρος καταντῶσα. Ὅτι δὲ ἡ αἰετοπτε ἀναγκαῖα συνεννόησις ἀρμόδιον ἐνίοτε εἶναι νὰ γίνῃται καὶ πρωτοπ-κῶς, καὶ ὅτι τοῦτο ὑπέρποτε ἀρμόδιον καθίσταται ἤδη, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸ εἴμεθα πληρέστατα σύμφωνοι. Ἐσο δὲ βέβαιος, φίλε, ὅτι, ὅσον τὸ ἐκ μέρους μου, πᾶν ὅ,τι δυνα-τὸν θέλω κάμει, διὰ νὰ ἐμπορέσω μολὶς ἂν ὁ τινας φροντί-δας εὐρεθῶ ὁπωςοῦν ἀπηλλοτριμένως, νὰ ἔλθω εἰς ἀντάμωσιν τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἀδελφῶν, καὶ νὰ δυνηθῶμεν οὕτως ἐν-ἐκτάσει νὰ συνομιλήσωμεν, καὶ προπόντως νὰ συσχεθῶμεν καὶ συνεννοηθῶμεν. Οὔ ω δὲ, ὅχι μόνον εἰς τὴν εὐμενῇ καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἐπιθυμίαν θέλω ἀπαντήσαι, ἀλλὰ καὶ ἴδιον ἐμὲ πόθον θέλω ἐκπληρώσει.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιγρχικοῦ συμβουλίου, ὡς μὲ σημειόνεις, μελετώμενον μέτρον τοῦ νὰ ὑπο-βάλῃ, δι' ἀναφορᾶς του, τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑ-πιανήσου ζήτημα εἰς τὸ ἐν Παρισίοις συγκροτηθεῖσάντων διπλωματικὸν συνέδριον, σὲ λέγω—ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς νὰ ἡ-ξυρῇς τὸ περὶ τούτου φρόνημά μου, —ὅτι τοιοῦτο μέτρον δὲν μὲ φαίνεται ποσῶς ἀρμόδιον, οὐδὲ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν ἀρχῶν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ ἀνταπο-κρινόμενον. Τῶντι, ὁ ριζοσπαστισμὸς, κατὰ τῆς ἀγγλικῆς δεσποτείας καταφερόμενος ὅλαις δυνάμεσιν, οὐδέποτε ἐπαυ-σεν, —ὡς καὶ ὠφείλεν ἀληθῶς, —τοῦ ν' ἀντικρούη ἐνταῦθα ὁ ὅ-λους τοὺς δυνάστας, τοὺς εἴτε διὰ συνηκῶν εἴτε ἄλλως πως συντελέσαντας καὶ συντελοῦντας εἰς τὴν δέσμευσιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ πάσης τῆς ἐλληνικῆς ἐθνικότητος, καὶ ἐν-γένει ὅλου; τοῦ τυράννου καὶ καταπιεστὰς τῶν λαῶν, δι-ότι ὅλοι τὰ αὐτὰ εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ κραταίωσιν τῆς κατα-δυναστείας ἔχουσι συμφέροντα, καὶ ὅλοι εἰς τὸ στυγερὸν ἔργον τῆς δεσμεύσεως, καὶ σφαγιάσεως τῶν λαῶν εἶναι συνένο-χοι καὶ ἀλληλένδετοι· ἀπέναντι δὲ ὅλων τούτων, ὁ ριζοσπαστι-σμὸς οὐδέποτε ἄλλο τι ἐξέφρασεν ἢ δύναται νὰ ἐκφράσῃ, εἰ-μὴ γογγυσμούς, καὶ ἄρας, καὶ διαμαρτυρήσεις. — Ταῦτα κατ' ἀρχὴν καὶ γενικὴν θέσιν. — Ἀλλὰ, εἰδικωτέρως ἐτι καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης γενικῆς σκέψεως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, τί προκύπτει; Πρόκειται ἄρα γε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος διπλωματικὸν συνέδριον νὰ συνέλθῃ διὰ νὰ δικαιοῦσῃ τὰ καταπατούμενα δικαιώματα τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῶν λαῶν, καὶ ἐνθαλασσοῦν ἀτοπον δὲ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἀλλόκο-τον ἔθελον εἰσθῆαι, τὸ νὰ παντασθῇ καὶ ὑποθέσῃ τις τοῦτο. Τὸ

προκειμένον διπλωματικόν, συνέδριον δὲν θέλει εἶσθαι εἰμὴ μίαν
 τις φάσις τοῦ ἐπαράτου ἔργου τῆς πολυφυλλήτου *Ερθε*
συμμαχίας, καὶ αὐτό, ἀφορμὴν λαμβάνον ἐκ τινων
 ἀναφυέντων πολιτικῶν ζητημάτων, προσκρουόντων εἰς τὰ
 τέλη ἐνὸς ἢ ἄλλου δυνάστου, καὶ παρενοχλούντων τὸ κρά-
 τος τῆς γενικῆς καταδυναστείας, δὲν ἔρχεται εἰμὴ διὰ τὴν
 ἐξομαλύνει τὰς μεταξὺ τῶν δυναστῶν διενέξεις καὶ νὰ δι-
 ευτελίσῃ τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, διὰ νὰ καταστήσῃ μοι-
 μώτερον τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα τῆς στασιμότητος καὶ τῆς
 καταθλίψεως, καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ, διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ, οὕτως
 εἶπεῖν, καὶ στήριξῃ, καθ' ὅσον δυναθῇ τὸ σεσαθρωμένον καὶ
 ἐτοιμόρροπον κτίριον τῆς γεγενηκυίας καὶ μοναρχουμένης Εὐ-
 ρώπης. Ποῖος ἄρα γέ, καὶ ποῖος δυνάμεως ἀντιπρόσωπος, ἤθε-
 λεν ὑποστηρίξει τὸ περὶ ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως ζή-
 τημα; Ποία τῶν διαθυλλομένων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνά-
 μεων εἶναι, εἰς τὸ ἀπάνθρωπον ἔργον τῶν σφετερισμῶν, τῶν
 ἀρπαγῶν καὶ τῆς καταδυναστείας, ἀμέτοχος, ὥστε νὰ ἔχη
 τὴν διάθεσιν καὶ νὰ δύναται, ἀπειράκτως δι' ἑαυτὴν, τοι-
 οῦτο ζήτημα νὰ ὑποστηρίξῃ;... Καὶ κατὰ ταύτην λοιπὸν
 τὴν ἐποψίν, ἀνεξαετήτως παντὸς ἄλλου λόγου, ἐνῶ δὲν πρό-
 κεται εἰμὴ, ἢ νὰ παραγκωνισθῇ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα, ἢ,
 τὸ χειρότερον ἔτι, νὰ δεθῇ ἀφορμὴ εἰς κακὴν ἢ στρεβλὴν
 αὐτοῦ λύσιν, κάλλιον ἀναντιρρήτως νὰ μένῃ ἄθικτον ἐνώπιον
 τοιοῦτου συνεδρίου, λελυμένον δέ, ὡς ὑπάρχει ἤδη, ἐνώπιον
 τοῦ δικαίου, ἐωσίου, τάχιον ἢ βράδιον, ἐπέλθῃ καὶ ἡ θετι-
 κή πραγματοποίησις τῆς λύσεως ταύτης. Ἐν τοσούτῳ, τὸ
 ριζοσπαστικὸν κόμμα καὶ διὰ τοῦ τύπου, καὶ διὰ τῆς ἀν-
 τιπροσωπείας, καὶ διὰ πάσης ἄλλης σχετικῆς ἐκφράσεως καὶ
 δραστηρίου ἐνεργείας, ἀκαταπαύστως ἀγωνιζόμενον, δύναται
 νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν πραγματοποίησιν ταύτην. Οὕτω δὲ πράτ-
 τει τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα, σταθερὸν θέλει μένει εἰς τὰς
 ἀρχάς, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν διεχάραξεν ὁδόν, ἥτις
 εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, ὁδὸς ἐκ διαμέτρου
 ἀντικειμένη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπανθρώπου καὶ ἐπαράτου διπλω-
 ματίας. Καὶ τόσον θαρραλεώτερον ὀφείλει, νομίζω, τὸ ριζο-
 σπαστικὸν κόμμα νὰ βαδίζῃ κατὰ τοιαύτην πορείαν, καθ' ὅσον
 παρὰ ποτὲ μᾶλλον προτεγγίζουσα καὶ ἐπικειμένη φαίνεται
 ἤδη ἡ ἐκκρηξίς τοῦ ἐν Εὐρώπῃ μεγάλου ἀγῶνος τῶν λαῶν,
 ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἢ εἰς τὸ ἑπικρατὸν κορυφωθείσα καὶ ἀφόρητος
 τυραννία τοῦ ἐν Γαλλίᾳ δεσπόζοντος Ναπολέοντος, ἢ ἀνάγκη

ἐπιταχύνει. — Ἰδοὺ, φίλε, ὅ,τι ἐν πεποιθήσει δύναμαι νὰ σὲ εἴ-
 πω ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μὴ δυνάμενος, ἐνεκὰ τῶν στενῶν τοῦ
 γράμματος ὁρίων, νὰ προβῶ εἰς μακρυτέρας, ἀν καὶ ἄλλως πε-
 ριττὰς ἐξηγήσεις.

Ἐν τούτοις, ἀδελφικῶς σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς καὶ τοὺς λοι-
 ποὺς αὐτόθι φίλους, προσφέρων ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐκ μέρους
 τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέου καὶ τῶν ἄλλων ἐνταῦθα φίλων ἀ-
 σπασμούς.

Ὁ φίλος καὶ ἀδελφός
 ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

5.

ASSOCIAZIONE
 DEI COMITATI DI PROVVEDIMENTO
 PRESIDE GARIBALDI
 COMITATO CENTRALE
 GENOVA

Genova, 14 Maggio 1861

Signor Giorgio Verikios

Corfù

Signore

L'Italia attende alla grande opera del proprio nazio-
 nale riscatto. L'incalzare degli avvenimenti, il sorgere
 di ostacoli creati da azione nemica all'indipendenza delle
 Nazioni, fanno conoscere agli Italiani la necessità di
 mettersi in relazione con tutti i generosi, che in Europa
 fecero proposito di favorire la causa delle Genti, contro
 quella de' loro oppressori. I patrioti di tutti i Paesi, dando
 al mondo testimonianza di solidarietà fra loro, ren-
 deranno meno ardua l'impresa della costituzione delle
 nazionalità.

Però l'Associazione dei Comitati di Provvedimento,
 Preside Garibaldi, si volge a Voi, cortese Signore, come
 anche ai Signori, Sp.G. Lassella, D.r Andrea Plessa, Fran-
 cesco Conte Querino, sacerdote Paolo Conte Logottetti,
 e D.r Costantino Lombardos perche vogliate compiacervi
 di rendere noto a questo Comitato Centrale se siate di

sposti a stabilire una regolare corrispondenza con questo Comitato Centrale.

La corrispondenza avrà per scopo di far conoscere in che i generosi patrioti di Grecia e quelli d'Italia potranno reciprocamente istruirsi e reciprocamente ajutarsi.

Salute

[T.S.]

Pel Comitato Centrale
Υπ. FEDERICO BELLOZZI

6.

Ἀθήνηθεν 11 Μαΐου 1861

Φίλτατέ μοι κύριε καὶ ἀδελφε,

Ἐν ᾧ σήμερον ἀνεγίνωσκον τὸ ἐν τῷ 2977 ἀριθμῷ τῆς «Ἀθηναῖς» ἄρθρον μου, ἐπιγραφόμενον «Ἡ ἐπτανησιακὴ ἐνωσις καὶ τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον» ὅπερ καὶ σᾶς στέλλω διὰ τ.ῆς ταχυδρομείου, φθάνει καὶ ὁ 52 ἀριθμὸς τῆς «Φωνῆς τοῦ Ἰονίου» ἐν ᾧ εὐρίσκω ταῦτα «προσμένονεν νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ λάβωσι καιρὸν (οἱ ἐν Ἀθήναις) ν' ἀκούσωσι καὶ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς τελευταίας ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Ἀγγλίας ἐκφράσεις τοῦ Λόρδου Πάλμερστοντος περὶ Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλάδος.» Καὶ ὑπερεχάρην ὅτι κατὰ τὴν μικράν μου δύναμιν, ἦν μέγας περιβάλλει ζήλος, προέλαβον τὴν ἐπιθυμίαν σας.

Ἦδη ἡ μετοχή μου εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καθίσταται ὀπωσοῦν ἀνετιωτέρα, ἀφ' οὗ ἀπηλλάχην ἐκπεράνας λεξικογραφικὸν τι ἔργον διαρκέσαν πέντε ὁλόκληρα ἔτη, καὶ Θεοῦ διδόντος θέλω τοῦ λοιποῦ συνεισφέρει ἀπαρεμποδίστως τὸν ὑπὲρ τῶν Παν-Ἀλληνίων δανείων δημοσιογραφικὸν μου ἔρανον, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησίν σας πολλὰ καὶ διὰ τοῦ λόγου ἐξήγειρε τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων δημοσιογράφων ὑπὲρ τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος, ἐξ ἧς ἀνεζωπυρώθη ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸ ἐν πάσῃ τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι κοινὸν φρόνημα, ὡς βεβαίως παρετηρήσατε. Καὶ ἔστω ἡμῖν ὁ ἀγὼν κοινός.

Μεγάλως σᾶς εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς «Φωνῆς τοῦ Ἰονίου», ἣν πάντοτε μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ συμπαιδείας ἀναγινώσκω. Εὐρον δὲ τὸν 52 τοῦτον ἀριθμὸν πλήρη ὕλης ἐνδιαφερούσης τὰ μάλιστα καὶ οὐδὲν παρέχοντα πάρεργον. Συνεύχομαι ὑμῖν ὅπως ἴδωμεν τετυπωμέναν τὰς ἐπὶ τῷ ὀνόματι

ἡμῶν τοῦ Κ. Νικολάου Κατράμη, ᾧ ἐπαινέετε. Ἄρα δικαίως καὶ ἐκ τούτου ὁ λαμπρὸς ἐπαινος ὃν ἐξέφερεν ὁ Ἰλᾶδιστὴν ἐν τῇ ἀγγλικῇ Βουλῇ περὶ τοῦ Ἰονίου κλήρου.

Κατασπάζομαι τοὺς φίλους κυρίους Λομβάρδον, Μπαχώ-μην, Καλλίνικον καὶ λοιποὺς, πάντων δὲ πρῶτιστα ὑμᾶς, δι-ατελών.

Ὅλως ὑμέτερος
MIX. ΣΧΙΝΑΣ

7.

Ἀθήνηθεν 5 Ἰουνίου 1861.

Φίλε καὶ ἀδελφε ἀξιάγαστε,

Ἀσμενέστατα ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας τῆς 20 Μαΐου, καὶ προθυμότερα ἀπαντῶ σήμερον διὰ τοῦ ἀγαθοῦ παπᾶ Ἀναστασίου καὶ τοῦ φιλάτου σας, ἐπανερχομένων πρὸς ὑμᾶς, καὶ εὐχομαι νὰ τοὺς ἀπολαύσητε ἐν ὑγείᾳ.

Τὸ δημοσιογραφικὸν μας στάδιον διὰ μιᾶς ἔπεσεν ἐνταῦθα εἰς μεγάλας δυσχερείας καὶ συμφοράς, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις λαβοῦσα ὑπονοίας περὶ συνωμοσίας δῆθεν τινὸς τεκταινομένης, ὡς ἐξεφράσθη, κατὰ τῶν καθεστώτων, πολλοὺς μὲν ἐφυλάκισε καὶ ἐξώρισε στρατιωτικοὺς καὶ πολίτας ἀλλοτρίως καὶ τῶν νομίμων δικτυώσεων, διωγμοὺς δὲ βαρεῖς καὶ δίκας καὶ καταδίκας ἐκίνησε κατὰ τοῦ ἀντιπολιτευομένου τύπου, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον καὶ ἀπτροπαιότατον, ἡ-γόρας καὶ ἐμνηνίσεν ἀδράκεις δόσεις τυπογραφικὰ καταστήματα ἐκδίδοντα μέχρι τοῦδε ἀνεξαρτήτους ἐφημερίδας. Καὶ ὅμως μετὰ πάντα ταῦτα, ἀπὸ τῆς 16 Μαΐου μέχρι σήμερον, ὁ διαπυρότατος τῶν ἀνακριτῶν καὶ εἰσαγγελίων ζήλος οὐδὲν ἀνεκάλυψε βεβαιωτικὸν τῆς θρυλλουμένης συνωμοσίας! Ἐκ τούτων κατανοεῖτε πόσον τὸ πᾶν ὑπάρχει σήμερον ἀνήσυ-χον παρ' ἡμῖν καὶ τεταραγμένον, καὶ πᾶσα σκέψις καὶ ἐπιχεί-ρησις λόγου ἢ ἔργου, ἀναβεβλημένη καὶ νεναρκωμένη μέχρι τοῦ προωρισμένου πρὸς ἐπανάρρῳσιν καιροῦ.

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν περὶ ἐμοῦ χρηστὴν γνώμην ὑμῶν τε καὶ τῶν φίλων, οὓς πάντας οἰκείωτα καὶ ἀδελφικώτατα κατασπάζομαι. Ἐξαιρέτως δὲ τὸν ἐν τῷ ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι σᾶς ἔχοντι πρὸς ἐμὲ τὴν φιλόστοργον χεῖρα κύριον Κ.

Αποβάλλον. Ὁ ζήλος μου πολὺ ἀληθὲς ὑπὲρ τοῦ πανελλήνιου συμφέροντος. Εἶνε δὲ οὗτος αὐτὴ μου ἡ πνοὴ καὶ ἡ δόλη ζωὴ, τὸ λέγω ἀνευ καυχήσεως, διότι Θεοῦ τὸ δῶρον. Ἄδρον Θεοῦ εἶναι καὶ εἴ τι δύναμαι διὰ τοῦ καλῶς καὶ διὰ τοῦ ἔργου ἐν εὐκαιρίᾳ. Ἀλλὰ πόσα καὶ πόσα ἐναντίον δὲν καταπιέζουν τῆς πνοῆς μου τὴν ἐκδοσιν καὶ τῆς ἐνεργείας μου τὴν ἀνάπτυξιν!

Πόσον ποθητὴ ἀποβαίνει καὶ δι' ἐμὲ ἡ μεθ' ὑμῶν συνέντευξις εἴτ' ἐν Ἀθήναις εἴτε αὐτόθι, εὐκόλως, νομίζω, τὸ πιστεύετε. Δῶν ἡμῖν τοῦτο ὁ Κύριος ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν δοτὴρ!

Ἐν τοσοῦτῳ ἐμάθετε ὅτι κατωρθώθη νὰ γείνωσιν ἐπερωτήσεις πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς, ἐν τε τῇ Βουλῇ καὶ τῇ Γερουσίᾳ περὶ τοῦ πόθεν ἄρα ἐπληροφορήθη ὁ Κ. Γλάδστων ὅτι ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι εἰσὶ τινες μὴ στέργοντες τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Τετραγμένως πῶς ἀπεκρίθησαν οἱ Ὑπουργοὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐνάντιοι τῆς ἐνώσεως ἀλλ' ὅτι ἐκ κατήκοντο πρὸς τὴν εὐεργέτιδα τῆς Ἑλλάδος. Ἀγγλίαν δὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσουν τι ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Καὶ οὕτω διεβη ἡ συνομιλία.

Εἰς τὴν νῆσον σας ἐνδέχεται νὰ κατέρη νέος τις τῶν ἡμετέρων, πολλοῦ λόγου ἄξιος, ὀνόματι Ἰάλεμος, ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν ἵνα μὴ γείνη θύμα τῆς παρανομίας ἐν ταῖς φυλακαῖς, εἰς ᾧ τῶν συντακτῶν τοῦ Μ. Ἐ. Λ. ο. ν. τ. ο. ς. Π. α. τ. ρ. ἰ. δ. ο. ς, ἡδὴ ἐκπεύσαντος. Περιττὸν νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐπιβλέψετε φιλανθρωπῶς πρὸς αὐτόν, παρ' οὗ καὶ θέλετε μάθει ὅλας τὰς νῦν περὶ ἡμῶν ἀθλιότητας. Ἡ λειψανδρία ρθεῖρει τὸν τόπον.

Εὐγνωμόνως ἡ σύζυγός μου ἀνταποδίδει εἰς ὑμᾶς τὰς φιλικὰς προσρήσεις, ἀπονέμους τὸ μέρος καὶ εἰς τὴν κυρίαν Βερυκίου.

Ὁ ὑμέτερος

ΜΙΧ. ΣΧΙΝΑΣ

Σημειώσατε ἵνα αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολαὶ σας μοι ἔρχονται μᾶλλον διὰ γνωστῶν προσώπων ὅταν τοιαῦτα τυγχάνωσι.

8.

M. le Général

Le porteur de cette lettre est M. r Georges Verichios excellent patriote et député Ionien. Il est digne de toute confiance; et désire par dessus tout lafraternisation des peuples qui forme aussi l'objet de vos vœux les plus chauds. Vous aurez déjà reçu une lettre que je vous ai envoyée a Genève par l'entremise d'un homme sûr qui va se rendre en Italie pour porter des dépêches. Je partirai demain pour Constantinople; de là je me rendrai tout de suite en Serbie. Agreez l'assurance de mes sentiments distingués

Athènes, 18 juin 1862.

Tout à Vous

M. ANTOINE CANINI

9.

Φίλε Κ. Βερύκιε,

Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἐπιστολήν σας. Πολλὰ περιέχει ὑπὲρ ἐμοῦ φιλικὰ αἰσθήματα, πολλὰς δὲ πατριωτικὰς ἐκφράσεις καὶ διαβεβαιώσεις περὶ συντόνων ἐνεργειῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πόθων. Τ' αὐτὸ δύναμαι ν' ἀναγγεῖλω καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς αὐτόθι εἰλικρινεῖς ὑπηρέτας τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, ὃν ἐν τῷ μέσῳ τοσοῦτων δυσχερειῶν ἐπιδιώκομεν, ἀπαιτεῖται εἰλικρίνεια καὶ ἀφοσίωσις ἄκρα πρὸς τὰ πάτρια. Ἐπειδὴ δὲ δυσάρεστα περιστατικά, ἐπ' ἐσχάτων λαθόντα χώραν, ἐγέννησαν, ὡς εἶπετο, δυσπιστίας πολλὰς, ἀνάγκη πᾶσα ἐκ μέρους ὅλων ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐνεργείας συνεπῶς, ὁμοιομόρφου καὶ ἀμειγρῆς πάσης ξένης ἰδέας καὶ παντὸς ξενικοῦ συμφέροντος. Ἀνευ τούτου τὰ πάντα μάταια καὶ εὐθρατα, ὡς παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως ἐκπληρούμενα. Ἐνεργεῖτε λοιπὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ, καὶ πιστεύετε ἀδιστακτικῶς εἰς τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν προθυμίαν, ἔχοντες πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅλα ὅσα ἐδῶ ἐλαλήσαμεν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

Σας επαναλαμβάνω τὴν δικθεβαιῶσιν τῆς ἐξαιρέτου ὑπολή-
ψεως καὶ φιλίας μου.

Ὁ δοῦλος καὶ φίλος

Π. Α. ΜΕΤΑΞΑΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουνίου 1862.

10.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Ἰουνίου 1862.

Ἀξιέραστε φίλε,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν Σας, ἣν περιέμενον ἀνυπομόνως·
τὰ μὲν προοίμια αὐτῆς ὅλως περιττά, ἀν καὶ ἐκχύλισμα
ταῦτα, εὐγενούς καὶ φιλικῆς τῶντι καρδίας λέγω περιττά,
διότι οὐδὲν ἄλλως ἐπραξα, εἰμὴ νὰ ἐκπληρώσω ἀτελῶς ἐν
καθίκον ὅπερ ἐπέβαλλον εἰς ἐμὲ αἱ τόσαι ἀδελφικαὶ πε-
ριποιήσεις, ἅς πρὸς ἐμὲ ἐδείξατε, καθ' ὃν καιρὸν ἐποίουν ἐν
Ζακύνθῳ τὰς διατριβάς μου. Τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῆς,
μοὶ ἐφάνη, γενικὸν καὶ ἀόριστον ἀφ' ἐνός καὶ ἀκατάλληλον
ἀφ' ἐτέρου. Ἐγέλασθ' τῶντι ἐκ καρδίας ὅταν ἀνέγνωσα ὅτι
ὁ φίλος ἐσχάτη ὑπερμέτρως μαθὼν τὴν προθυμίαν μας,
καὶ τὴν διευθέτησιν ἣν ἤδη ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις· ἐνῶ αὐτὸς
πρὸ πολλῶν μηνῶν ἐγνώρισε καὶ τὴν ἄδολον προθυμίαν
μας, καὶ τὴν διευθέτησιν, ἣν ἅπαντες ἡμεῖς ἠθέλαμεν
συμφώνως μὲ τὰ πράγματα, τὴν ἀλάνθαστον αὐτῶν πείραν,
καὶ τὴν κοινὴν εἰσέτι συνομολόγησιν, νὰ δόσωμεν εἰς τὴν ὑπό-
θεσιν αὐτήν. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος, οὐχὶ μόνον δὲν ἠγάπησε
τὴν προθυμίαν ταύτην, καὶ δὲν ἠσπάσθη τὴν διευθέτη-
σιν ταύτην, ἀλλὰ; διὰ τῆς ἀλλοκότου διαγωγῆς του καὶ ὡς
πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, παρέλυσεν τὴν ἐνέρ-
γειάν μας. Ἐπομένως μοὶ φαίνεται ὅτι τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον
δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ δικαιώσῃ ἐκυτὸ ἀναφαινόμενον διὰ τῆς
ἐνεργείας του, καὶ οὕτω νὰ καταψεύσῃ τὰς συκοφαντίας
τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, διότι αὐτὸ ἀείποτε εἰργάσθη, καὶ
νῦν ἐργάζεται. Ἀλλὰ κατὰ κακὴν του μοῖραν, εἰς ἕκαστον
τῆς ἐνεργείας του βῆμα ἀπήντησεν ἀείποτε προσκόμματα
ἐναχαιτίσαντα καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀποτελέ-
σματα αὐτῆς. Ἐκεῖνο λοιπὸν, φίλε, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀνάγκη
τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον ὅπως ἐνεργήσῃ ἀποτελεσματι-

κῶς, εἴνε νὰ ἀπαλλαχθῇ τῶν ἀντενεργειῶν τῶν ἐπιβούλων ἐκ
κείνων χειρῶν, αἵτινες φανερώς τε καὶ μυστικῶς ἀντενεργοῦσι
πρὸς παράλυσιν πάσης ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἐκεῖνοι δὲ, οἵτι-
νες καυχῶνται ἐπὶ πατριωτισμῷ, συνέσει, καὶ εὐλικρινείᾳ,
καὶ θέλουσι τὴν ἐπιτυχὴ πραγματοποιήσιν τῶν πόθων τοῦ ἔ-
θνους, ὀφείλουσι νὰ παραδέχωνται ὅτι μόνη ἡ καθαρὰ ἐ-
θνικὴ ἐνέργεια, κατὰ δίκαιον, καὶ κατὰ καθήκον πρέπει νὰ ἐ-
χῇ τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ πραγματοποίη-
σιν τῶν πόθων τοῦ Πανελληνίου, καὶ οὐχὶ ὁ ξένος,
ἢ ὁ ἀντιτασσόμενος εἰς τὴν πραγματοποίησιν ταύτην. Ὅπως
δὲ οἱ πατριῶται οὗτοι, οἵτινες δικαίῳ τῷ λόγῳ πρέπει νὰ ἴ-
στανται ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐνεργείας καὶ
πρωτοβουλείας, ἐπιτύχουσι τοῦ σκοπομένου ὀφείλουσι νὰ ἐμ-
πνέωνται ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς
παραδόσεως ὑπὸ τοῦ ἀντιτολικοῦ πνεύματος, ὑπὸ τῶν νέων
τάσεων καὶ τῶν παθιμάτων τοῦ ἔθνους, καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰσέτι
τοῦ καθόλου πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ νὰ προσπα-
θῶσιν ὅλως δυνάμει νὰ συνδέσωσιν εὐλικρινῶς, διὰ τοῦ
πνεύματος τούτου, ἅπασας τὰς ἐνεργείας τοῦ Πανελληνίου.
Ἔμεις πραγματικῶς ἐμπνέσθη ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν καὶ πε-
ποιθήσεων, καὶ ἀν ἐφαρμόστητε αὐτὰς εἰς τὴν ἐνέργειάν Σας,
βεβαίως αὕτη θέλει ἀποβῇ καρποφόρος, καὶ ἐθνοσωτήριος.
Μᾶς εἶπατε προφορικῶς, καὶ ἐπαναλαμβάνετε ἐγγράφως ὅτι πρέ-
πει νὰ ἐνεργῶμεν. Βεβαίως ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ἐπιτυ-
χία. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια ἡμῶν ἐξαρτᾶται σήμερον ἐκ τῆς φι-
λοπατρίας καὶ ἐνεργείας ἡμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν
ὑποσχέσεων ἡμῶν, ἀφοῦ δυστυχῶς τὰ πράγματα ἐκατήντησαν
ἐκεῖ, ὅπου ἐκατήντησαν ἀνελπίστως. Ἡ νέα διευθέτησις τῶν
πραγμάτων ὀφείλεται πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς ἐπιστεῦσαμεν εἰς τὴν
εὐλικρινείαν τοῦ χαρακτηῖρος καὶ οὕτως συνενώθημεν πάλιν
λησμονήσαντες τὸ παρελθόν. Εἰς αὐτὴν ἐλπίζομεν, καὶ ἀπ'
αὐτῆς ἐξαρτᾶται πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτυχία.
Εἰς ἡμᾶς ἐναπόκειται νὰ δικαιώσῃτε ἡμᾶς ἐνώπιον τῶν
νέων φίλων, καὶ νὰ δικαιοῦσθε καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνώπιον ὅ-
λων ἡμῶν καὶ ἐνώπιον τοῦ Πανελληνίου, ἄλλως τε θέ-
λει εἶσθαι ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης. Αὐτὰ προ-
νῶ, καὶ αὐτὰ ἀπτάζονται καὶ οἱ λοιποὶ φίλοι. Τὰ ἐσχάτως
ἀποσταλέντα πρὸς ὑμᾶς γράμματα καὶ ἀντίγραφα τοῦ φί-
λου Κυρίου Λάμπρου ἀρκούντως Σας ἐρώτισαν. Πιστεύ-
ω δισταχάτως ὅτι δι' ἄλλου γράμματός Σας θέλετε μᾶς δι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

καιώσει τί ἐπραξε, καὶ τί ἐνήργησεν ἐν Ἰταλίᾳ ὁ φίλος, τὸ ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐνταῦθα φίλους του. Τί ἐνεργήσατε, ἢ τί θελετε ἐνεργήσει, καὶ πῶς ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ τί τέλος σκοπεύετε ἐν Ἰταλίᾳ. Σὰς ἀσπάζομαι μετὰ τῶν φίλων ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μένω

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος Σας

Φ. Ι. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ

11.

Ἀθήνησι τῇ 26]8 Ἰουλίου 1862.

Φίλτατε Κύριε Βερούκιε !

Ἐγὼ καὶ Σεῖς καὶ ἡμεῖς περιεμένομεν ἀνυπομόνως ἐπιστολὴν τοῦ φίλου Κ. Λομβάρδου, διὰ νὰ μᾶς κοινοποιήσῃ τὰ ἐνεργηθέντα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ τί πρέπει νὰ πράττῳμεν, ἀπορεύγει τοῦτο, καθὼς πάντοτε ἀπέφυγεν ἐν οὐσίᾳ τὸ ζήτημα, καὶ πληροῖ τὴν ἐπιστολὴν του ὅλην, διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Μαλάκη καὶ διὰ τὰ δοθέντα εἰς τοῦτον χρήματα. Ὅπως λάβητε ἐντελῇ γνῶσιν τῶν διατρεξάντων, κρίνω χρέος μου νὰ σὰς πέμψω ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Κ. Λομβάρδον καὶ τὸν Στρατηγὸν εἰς Τουρίνον, ἐκείνην ἣν μοι γράφει ὁ Κύριος Βένσας, καὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κ. Λομβάρδου. Θέλετε ἐξαγάγει ἐξ ὅλων τούτων ὅτι ἡ πορεῖα τοῦ ἀληθοῦς φίλου μας Κ. Κωννίνῃ, ἀπεδοκιμάσθη ἐν Ἰταλίᾳ. Ὅθεν ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ χραχθεῖσα πορεῖα τῶν Ἰταλῶν, ὡς πρὸς τὰ πράγματά μας, εἶναι ἐναντίᾳ εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ὑποχρεούμεθα λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα. Ἀδελὸν εἰς ἡμᾶς ἂν ἡ ἀντίληψις τῆς ιδέας τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ ἡ Ἰταλίᾳ μετὰ τοῦ Ὁθωνος προήλθε ἐκ πρωτοβουλίας ταύτης ἢ ἐκ πληροφοριῶν καὶ εἰσηγήσεων ἀτόμων ἰδικῶν μας. Ὅπως δὲ ἔπειθ' ὁ Κ. Λομβάρδος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, διὰ τῶν ἀλλεπαλήλων ταξειδιῶν του ἐμυήθη τὰ πάντα, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οὗτος εἴτε ὑπεγόρευε τὴν τοιαύτην πολιτικὴν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς, εἴτε δὲν ἠθέλησε ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ. Ὡστε σήμερον ἂν ὑπεῖχετο αὐτὸς εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην, δὲν δύναται νὰ παρυσιασθῇ πλέον εἰς τὰ

ἔργατά μας, εἰμὴ ὡς ὄργανον ξένων συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲν βλέπομεν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ Κ. Λομβάρδος ἐχορήγησε τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς ἄτομα ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, καὶ μὴ ἀπολαύοντα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἔθνους δύναται ἔτι μᾶλλον νὰ ἔχη τις σπουδαῖαν ὑπόνοιαν κατ' αὐτοῦ. Ἡμεῖς δὲν τὴν καταδικάζομεν ἀλλὰ μάλιστα τὸν ὑπερασπιζόμεθα ἐνώπιον τῆς γενικῆς κριτικῆς, ἥτις ἡγέρθη ἐνταῦθα κατὰ τῆς πορείας του. Οὐχ ἥτιον ὅμως ἔχομεν χρέος νὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ πεισθώμεν, ἂν ὅσα ἐπραξεν εἴναι σύμφωνα μὲ ὅσα ἀπ' ἀρχῆς ὑφ' ὅλων ἡμῶν συνωμολογήθησαν· νὰ ἐξετάσωμεν ἐπίσης κατὰ πόσον αἱ ὑποσχέσεις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ πορεῖα εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους. Ἀφοῦ ἡμεῖς, φίλε, κατηρτίσθημεν καὶ ἀρχίσασμεν τὴν ἐνέργειάν μας, ἰδοὺ ἀμέσως προσκόμματα. Γνωρίζετε ὅτι εἰχομεν μηνύσει εἰς τὸν Ἀρτέμην νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπως συντίσῃ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἑλληνικῆς λεγεῶνος. Μᾶς ἔγραψεν ὅτι τῷ λείπουν τὰ μέσα καὶ ἐζήτησε δραχ. 800 τὰς ὁποίας παρευθὺς ἱστείλαμεν. Καὶ ἡτοιμαζόμεθα νὰ βοηθήσωμεν καὶ ἄλλους στρατιωτικοὺς ποθοῦντας νὰ μεταβῶσι διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ γράμμα τοῦ Κ. Λομβάρδου μᾶς ἠνάγκασε καὶ τὸν Ἀρτέμην αὐτὸν νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ νὰ μείνωμεν ἄπρακτοι πρὸς τῶν ἄλλων. Τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν τ' ἀναφέρωμεν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα διὰ νὰ μὴ τ' ἀψυχήσωμεν. Ὑμεῖς λοιπὸν πρέπει νὰ ἐξετάσητε τί ἐπραξεν οὗτος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἂν οἱ Ἰταλοὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἐσφαλμένην πορείαν τὴν ὁποίαν ἀπ' ἀρχῆς ἐχάραξαν, ἥτις ὅμως δὲν συνάδει μὲ τὰς ἐθνικὰς μας ιδέας. Εἰς τοιαύτην πορείαν ἐμμένοντες οἱ Ἰταλοὶ θέλουσι ἡμᾶς ἀτλῶς ὄργανα τῶν σκοπῶν των καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἡμεθα συδυσμένοι μετ' αὐτῶν. Ἀγνοοῦμεν ἂν παρὰ τοῦ Κ. Λομβάρδου θὰ δυνάμηντε νὰ μάθητε τὴν ἀλήθειαν. Διὸ καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖα ἡ ὅσον τάχιστα εἰς Ἰταλίαν μεταβασίς σας διὰ νὰ βεβαιωθῇτε ὑμεῖς καὶ μᾶς πληροφορήσητε περὶ τῶν ὅλων. Δυνάμεθα διὰ νὰ διασαφίσωμεν ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἂν οἱ Ἰταλοὶ δὲν θέλωσι νὰ ἐνεργήσωσι περὶ τῆς Ἑλλάδος, συμφῶνως μὲ τὰς ιδέας τοῦ ἔθνους, τότε ἡ ἐνέργειά μας πρέπει νὰ ἦναι ὅπως ἀνεξίτητος καὶ νὰ καταρτισθῶμεν εἰς τὴν ἐνέργειάν μας. Ἐν τούτοις ἡμῶν βουλευόμενοι καὶ πράττοντες νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ποθοῦμενον τέρμα, ἐτοιμοὶ πάν-

τοτε νὰ δεχθῶμεν ὁποῖαν συνενέργειαν δύνανται νὰ προσφέρωσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ξένοι, ἐπὶ τῇ θάσει πάντοτε τῆς παρείας τὴν ὁποῖαν ὑπαγορεύει ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ Ἑθνους.

Ὁ Κύριος Λομβάρδος παρρησίᾳ ἡμᾶς νὰ ἐνεργήσωμεν, ἀνιττεται ὅτι ἀδυνατοῦμεν καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλ' ὅτι καὶ παρεμποδίζομεν τὴν πατριωτικὴν ἐνέργειαν ἄλλων.

Ὅταν πέρσαι μοὶ διακοινώσατε τὰ πράγματα παρευρισκοντο πλείστα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς σας καὶ ἐξέλετα μετὰ πάσης εὐλικρινείας καὶ παρρησίας τὴν γνώμην μου περὶ τῶν ἐδῶ πραγμάτων. Δὲν εἵψα προτεῖν νὰ ἀναφέρω καὶ παρρησίᾳ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἄλλων ὅτι ὁ Κ. Λομβάρδος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀφοσιωμένον ὄργανον τοῦ Ἑθνους. Ὁ Κ. Λομβάρδος ἐδικαιολογήθη περὶ τούτου καὶ ἐμείναμεν ὅλοι σύμφωνοι ὅτι πᾶσα ἐνέργεια ἔπρεπε νὰ ᾔῃ ἀνεξάρτητος τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως. Ἐπὶ τῇ θάσει ταύτῃ κατηρτίσθημεν καὶ ἐδῶ. Τί ἡκολούθησε μετὰ ταῦτα; Ὁ Κ. Λομβάρδος διακοινώσε τὰ πάντα εἰς τὸν Βασιλέα καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ μένει, εἰσέτι, ὡς φαίνεται, συνδυασμένος μᾶλλον μὲ αὐτοὺς ἢ μὲ ἡμᾶς. Ποιοὶ εἶναι λοιπὸν οἱ συμφῶνος ὡς ἐνεργοῦντες κατὰ τὸν δοθέντα ὅρκον, ἡμεῖς, οἵτινες ἐμείναμεν ἀπαρεγκλήτως εἰς τὰ ἐκ συμφώνου προαποφασισθέντα, ἢ ἐκεῖνοι οἵτινες σήμερον ἀκολουθοῦσιν ἄλλην πορείαν; Ὅπως δὴ ποτε πρέπει νὰ δοθῇ πλέον τέλος εἰς τοιαύτας ἀμφιβόλους ἐνεργείας καὶ ν' ἀποφασισθῇ τί ἐκ συμφώνου μέλλομεν νὰ πράξωμεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑθνους.

Ἐχετε καρδίαν καὶ νοῦν διὰ νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα καὶ νὰ φωτίσητε καὶ ἡμᾶς.

Σὰς ἀσπάζομαι ἐκ μέρους ὅλων τῶν φίλων, οἵτινες συμμερίζονται τὰ γραφόμενα. (2)

Ὁ φίλος σας

Π. ΑΛΑΜΠΡΟΣ

Υ. Γ. Μὴ λείψητε νὰ ἐνεργήσητε ὅσα μᾶς ὑποσχέθητε καὶ τὸ ταχύτερον νὰ μᾶς εἰδοποιήσητε περὶ τῆς ἐν γένει πορείας τῆς ὑποθέσεως καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πορείας ὅπως φωτισθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ δυνηθῶμεν νὰ φωτισώμεν καὶ τοὺς νέους φίλους πρὸς οὓς εἵμεθα ἐκτεθειμένοι ἡμεῖς τε καὶ οἱ υἱοὶ.

Τορὶνον 12)24 Ἰουλίου 1862.

Φίλε Κύριε Λάμπρε.

Ἐλαβα τὴν φιλικὴν σας τῆς 24 Μαΐου διὰ τοῦ φίλου Κ. Μαλάκη. Εἰμὶ ρητῶς ἐπιφορτισμένος νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι ὁ Κύριος Κανίνης οὐδεμίαν εἶχεν ἐντολὴν ἢ ἀποστολὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα· ἐπέμπατο ἀλλαχοῦ· ρητῶς μάλιστα διατάχθη νὰ μὴ ἀναμιχθῇ καθόλου εἰς τὰ Ἑλληνικά. Ὅ,τι δὲ εἶπε ἢ ἐνήργησεν εἰς Ἀθήνας εἶναι οὐχὶ μόνον ἐκτὸς τῆς ἐντολῆς του, ἀλλὰ εἰς ρητὴν παρὰ τῆς ρητῆς ἐντολῆς του· αὐτὰ ἐπεφορτίσθη νὰ Σᾶς ἀναγγείλω· οὐ μικρὸν δὲ θέλει ἐπιπληχθῇ ὁ Κ. Κανίνης· ὅταν ἐπιστρέψῃ. Εἰς τὸ ἐξῆς ὅθεν μὴ ἐμπιστεύεσθε εἰμὶ εἰς τὸν φέροντα συστατικὰ καὶ ἐντολὴν παρὰ τῶν γνωστῶν σας φίλων. — Μὲ σήμεριστε ὅτι ὁ Κύριος Μαλάκης ἤθελε μοὶ διακοινώσαι παρρησίᾳ τὰ δέοντα, ἀλλὰ ἢ δὲν ἤθελεν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ διακοινώσῃ εἰς ἐμὲ εἰμὶ πράγματα γενικά καὶ ἀόριστα. Ὅτι ἔφερον ἐπιστολὴν σας πρὸς τὸν Γαριβάλδην δὲν μοὶ τὸ εἶπεν εἰμὶ δύο ἡμέρας ἀφ' οὗ τὴν ἔδωκε· τὴν αὐτὴν δηλαδὴ ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Γαριβάλδης ἀνεχώρησεν ἐδῶθεν διὰ Γένοβαν. Ἄγνοῦν τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης καὶ ἐπομένως δὲν ἤξεύρω τί νὰ γράψω ἢ τί νὰ συστήσω εἰς τὸν Στρατηγόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦλθα πρότερον εἰς Lago Maggiore, εἰς πλατείας ἐξηγήσεις. Ὁ Κύριος Μαλάκης μοὶ εἶπεν ὅτι ὅταν ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν σας εἰς τὸν Στρατηγόν, οὗτος τοῦ εἶπε, bravo mio caro greco, ci rivedremo un'altra volta, καὶ ἀπεσύρθη. Ὁ Κύριος Μαλάκης ἐπίστευεν ὅμως ὅτι ἤθελε ξαναἰδῆ τὸν στρατηγὸν ἐνταῦθα, καὶ ἐγελοῦσε μὲ ἐμὲ ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ· ἐξαφνίσθηκεν ὅταν ἤκουσεν, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς Καπρέαν. Ἀλλὰ τοῦτο ἂς μὴ σᾶς ἀθυμήσῃ· ἐνεργεῖτε ὅσον δύνασθε· ὁ Γαριβάλδης εἶναι σήμερον εἰς Καπρέαν καὶ αὐριοῦν εὐρίσκεται ἄλλου· ἐνεργεῖτε ἀλλὰ φρονίμως καὶ ἐσκεμμένως καὶ χωρὶς ὑποψίας πρὸς ἐκείνους τοὺς ἀχίστους οἵτινες νομίζουν, ὅτι ἀπέκτισαν δικαίωμα νὰ ᾔῃ ἀνώτεροι ὑποψίων. Ἄν δὲ ἐνέργεια δὲν δύναται νὰ γίνῃ τοὺς ἀχίστους ἂς καταβληθῇ πᾶσα φροντίς ὅπως προφυλαχθῇ καὶ μὴ ἐκθέτῃται δωρεὰν ἐνώπιον τῶν ξένων ἢ τιμὴ τοῦ πολυπαθοῦς ἔθνους μας. Φροντίζετε διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ οἱ ἐρχόμενοι ἢ ἀποστελλόμενοι ἐνταῦθα νὰ ἐξοδά των καὶ νὰ μὴ τρέχουσιν εἰς τοὺς ἰταλικοὺς ἠπείλους γράμματα· ἐγένετο μεγίστη κατὰ χρεῖς τοῦ

τοιούτου. Ὅχι ὀλίγα πικρὰ ποτήρια ἕνεκα τούτου κατεπίο-
μεν τὰς ἡμέρας ταύτας μετὰ τοῦ φίλου Τερτζέτου, ὅστις ἄς
λέγωσιν ὅσα καὶ ἂν θέλωσιν, ἄς παύσωσιν αἱ ὑποψίαι, εἶναι
πατριώτης, ἐνεργεῖ μεθ' ὅλης τῆς αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῆς
ἐθνικῆς ιδέας, καὶ ἂν ὅχι ἄλλο, τοῦλάχιστον ἐφύλαξε καὶ φυ-
λάττει ἅσόν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του κρέματα τὴν ἐθνικὴν τιμὴν
ἐνώπιον τῶν ξένων. Σὰς εἶπα ὅτι κατεπίομεν τὰς ἡμέρας
ταύτας πολλὰ πικρὰ ποτήρια. Σὰς ἐκθέτω ἕν μόνον παρά-
δειγμα. Ὁ Κύριος Μαλάκης ἐπαρουσιάσθη ἐνταῦθα, ἡ τοῦλά-
χιστον ἐπιστεῖθη ὡς messo del comitato d'Atene. Ἐν τού-
τοις ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν Κύριον Bensa καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ
πληρώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ὁποῦ ἀντίγραφον ὅσας ἐσωκλείω.
Τοῦτο ἐνωμένον μὲ ἄλλα προγενέστερα πρόσφατα ἔφερε θλιβέν-
ρον ἐντύπωσιν. Ὁ μέγας εἶπε «dunque questi Signori
Greci sono ufficiali di fortuna che vogliono a mie spes-
divertissi in Italia.» Καὶ ἂν ἄτομα ὡς ἄτομα ἐπαρουσιάζοντο
ζητοῦντα ἀπὸ ξένους χρήματα ἄλλα καὶ αὐτοὶ οἱ mese
dei comitati νὰ ζητοῦν νὰ τοὺς πληρῶνωσιν οἱ Ἰταλοὶ
καὶ le loro spese minute e straordinarie, καὶ la perdita di tempo, ἡ γὰρ τὴν χάσασμεν ἡ
καθὼς λέγομεν τὰ λειψοποροῖα; Ὁ Τούρ μ' ἔλεγε προχ-
θὲς ὅταν πορευόμενος νὰ τὸν ἰδῶ κῆρυξ ἐκεῖ νέον Μακεδόν-
α παρουσιαζόμενον ὡς μέλος τοῦ κομιτάτου Μακε-
δονίας καὶ ζητοῦντα παρὰ τοῦ Τούρ χρήματα διὰ νὰ ἐπι-
στρέψῃ εἰς Μακεδονίαν μὲ ἔλκεν ἀριθμῶν με ὅσα ἐδῶκεν
ἐσχάτως εἰς δῆθεν messi di comitati. — «non
posso piu regere non fabbrico poi io i franchi nella
mia cucina.» Ἄν φίλε μου δὲν μ' ἐβοηθοῦσε τὸ ἰσχνὸν τοῦ
σώματός μου βεβαίως θὰ μ' ἤρχετο ἀποπληξία. Ἦκουσα ὅ-
λον τὸ αἶμά μου ν' ἀναβῇ εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἀνάγνωσον τὸν
παρουσιασθέντα παρὰ τοῦ Μαλάκη εἰς τὸν Bensa λογαριασμὸν
καὶ κρίνει ἂν οὕτω θὰ ἐμπορέσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν συμ-
παθείας ἢ μᾶλλον ἀντιπαθείας. Εἶπα πρὸς τὸν Μαλάκην
τὰ δέοντα καὶ μὲ εἶπεν ὅτι θέλει κάμει κάθε τι διὰ νὰ
δῶσῃ τὰ χρήματα ὅπως τοῦ Bensa ἂν ἐμπόρεσῃ νὰ τὸ πρά-
ξῃ ὁ Μαλάκης καλῶς, ἂν δὲ ὅχι, φροντίσατε πράξατε ὅτι δύ-
νασθε νὰ σταλλῶσι τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἐδόθησαν εἰς τὸν
Μαλάκην ἂν καὶ στοχάζομαι ὅτι ἂν τὰ στείλετε δὲν θὰ τὰ
δεχθῶσι πλέον. Λάθος μέγα ἐπράξατε νὰ πέμψητε ἐνταῦθα τὴν
ἐκθεσιν τοῦ Κανίτη, ταυτοχρόνως ἐνῶ ἤρχετο ἐδῶ ὁ Βένσα,

ἐνῶ τὸν ἶδате εἰς Ἀθήνας χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῆτε τίποτε.
Θαυμάζω ἰδίως πῶς εἰς τὸ λάθος τοῦτο ὑπέπεσεν ὁ φί-
λος Ἀναστάσιος Βερύκιος ὃν ἀσπάζομαι καὶ γρά-
φω καὶ δι' αὐτὸν τὴν παρούσαν. Ἄν στοχάζομεθα ὅτι συμ-
φέρει τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας νὰ ἔχωμεν ὑπὲρ ὅ-
μων τὸν Βίκτορα Ἰμμανουήλ καὶ ὅτι μεγάλως ἡ ἐθνικὴ ιδέα
θὰ βλαφθῇ ἂν ἔχωμεν ἐχθρόν τὸν Βίκτορα, πρέπει ταυτοχρό-
νως νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρέπει νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἡμέραν
καὶ νύκτα περιτοιχίζοντας τὸν Βίκτορα καὶ ἂν μὲ αὐτοὺς
διαφωνοῦμεν νὰ προσπαθοῦμεν νὰ τοὺς σύρωμεν εἰς τὸ μέρος
μας μὲ τρόπον. Τὸν Βένσαν στοχασθῆτέ τον καὶ ἐκτιμῆσατέ
τον ὅπως θέλετε, εἶναι ὅμως εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Βίκτωρος
καὶ ἄχρη σήμερον ἐξασκεῖ οὐ μικρὰν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του
ἐπιρροήν. Τῶρ ὁ Βένσα, ἐξέλαβεν ὡς προσβολὴν τὸ νὰ στεί-
λατε ταυτοχρόνως μὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀτμοσφαιρίου
ἀθροῦπον μὲ ἐκθεσιν χωρὶς νὰ τοῦ ἀναφέρετε τίποτε καὶ ἔχει
δικαίον ἐμποροῦσθε καὶ νὰ τοῦ εἰπῆτε, ὅτι στέλλει ὁ
Καννίνης μίαν ἐκθεσιν τῆς ὁποίας τὸ ἐμπειρεχόμενον ἀγνοεῖς,
ἢ ἂν τοῦτο δὲν ἤθελετε νὰ στείλετε τὸν Μαλάκην μὲ ἄλλο
ἀτμόσφαιρον ἢ δι' ἄλλης ὁδοῦ. Τὴν παρούσαν γράφω καὶ
διὰ τὸν Κ. Ν. Βούλγαριν, ὃν ἀσπάζομαι. Πρόσπερην τὰ σεβ-
σμάτά μου πρὸς τὴν ἀξιοσέβιστον Κυρίαν σας, φίλησέ μου
τὰ μικρά σου. Παύω ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἂν δὲν εἶναι δυνα-
τὸν νὰ γίνῃ ἐνέργεια ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἄς καταβληθῇ
τοῦλάχιστον πᾶσα φροντίς ὅπως μὴ προσβάλλεται ἐνώπιον
τῶν ξένων ἡ ἐθνικὴ τιμή.

Ὁ φίλος Σας

Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

Τὸ ἀντίγραφον τοῦ λογαριαμοῦ τοῦ Μαλάκη δὲν Σὰς τὸ
στέλλω διότι τὸ ἐνόμισα περιττόν. ἂν ὅμως τὸ θέλετε
γράψετε μου τὸ ἔχω ἐπισημοποιημένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βένσα.

Pregiatissimo Signor Lambro.

Un certo Spiridione Malachi giunto qui con un rappor-
to del Cannini disse pure essere stato spedito da voi;
per Dio se è la cosa in questi termini si ha poco a
cuore l'avvenire del vostro paese. Prima di tutto parten-
do io da Atene nello stesso sempo che lo Spiridione, mi
dalla sua ben pattiva prova di simpatia, d'amicizia e di
gratitudine da coloro che lo spedirono, per quanto io a-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

veva fatto per il vostro paese; in 2do luogo non capisco come s'intenda costà la dignità nazionale da alcuni che avendo bisogno dell'opera nostra per ajutarli, spediscono persone senza dar loro i mezzi di sussistenza e di ritorno, a carico del nostro paese; per Dio ciò non istà bene; e sappiate che se non era per me non so come sarebbe andata la faccenda; perchè io solo che dovea non curarmi di lui ne conoscerlo, solo mi mossi a compassione per la sua qualità di Greco, e per riguardo alla ospitalità ricevuta nel vostro paese, ho pregato il Re nostro a volergli venire in ajuto, e così gli rimisi 600 e venti franchi; non vorrei perciò che questo si ripetesse perchè io sarò sempre quello che mi opporrò a che simile gente venga ajutata di un centesimo; tanto più che il Re si meravigliò come sia spedito un'uomo così all'azzardo e senza fornirgli di mezzi, io non mi dirizzo a voi giacchè voi non ci avete colpa ne vi faccio rimproverare soltanto siccome siete Greco vorrei che vegliaste a che in avvenire simili sconci non succedessero, tanto più dico, che lo Spiridione mi disse che «il Sig. Paolo lo escrtò a venire anche con 160 fr. date dal Canini dicendogli che gli altri gli sarebbero dati dal Re.» in questo caso era molto meglio metter la mano in iscarsella e darli; ed io segretario del Re, ogni qualvolta ho mandato una persona da qualunque luogo ho avuto ben cura di assicurargli il ritorno, e l'ho pagato prima, o l'ho fatto pagare. Spero che simil cosa non sarà più per accadere giacchè so quanto voi siete tenero del vostro onor nazionale. Vi saluto e mia moglie saluta voi vostra moglie e i vostri bimbi. Credetemi vostro aff.

Salutate gli amici

E. BENSA.

Torino 24 Giugno 1862.

Ἐν Ἀθῆναις 25)6 Ἰουνίου 1862.

Φίλε Κύριε Λοιζάρδε

Ἐλαβον εὐχαρίστως τὴν ἀπὸ 24 Μαΐου προσφιλῆ ἐπιστολήν σας ἐξ ἧς βλέπω ὅτι καὶ Ὑμεῖς παραπονείσθε ὅτι δὲν σᾶς ἐγράψαμεν. Ἴσως ἔχομεν ὅλου δίκαιον. Ἀλλὰ μοι φαίνεται ὅτι ἔπρεπε νὰ μᾶς ὁδηγήσητε, ἀφοῦ μάλιστα ἡ

πληρία, ἣν ἐμελλε ν' ἀκολουθήσῃ ὁ Κύριος Βένσας ἦτο ὅλως ἀντίθετος εἰς τὰ μεταξὺ μας συμφωνηθέντα καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς σας. Οὐχ ἦτον τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ πληροφορούμεθα ὅτι οἱ φίλοι μας Ἱταλοὶ αἰσθάνονται καὶ αὐτοὶ σήμερον ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε πορεία των ὑπῆρξεν ἐσφαλμένη. Ἐκ Νοζαρετ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Ὁ Βσιλεὺς καθ' ἃ ἀποδαινύεται ἀναντιρρήτως διὰ τῶν τελευταίων γεγονότων, εἶναι ὁποῖος σᾶς τὸν παρεστήσαμεν καὶ οὐδεμίαν μένει ἐλπίς περὶ μεταβολῆς τῆς πορείας του. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνεργήσωμεν, ὡς εἴπτετε ἄλλοτε καὶ Ὑμεῖς, ἀνευ αὐτοῦ, καὶ καταλαμβάνετε πόσον δύσκολον εἶναι σήμερον, ἀφοῦ τὰ πάντα γνωρίζει καὶ ἴσως τὰ γνωρίζουνε καὶ οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ Τούρκοι.

Πρέπει νὰ πεισθῇτε ὅτι τ' ἄτομα μεθ' ὧν ἐσυνδύασθητε δὲν δύνανται νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, ὡς ὑπηρετοῦντες τὸ ξενικὸν σύστημα μεθ' οὗ συναρμολόγουν καὶ τὸ συμφέρον των.

Ὁ Μαλάκης ἔρχεται αὐτόθι με ἀποστολήν καὶ θέλει εἶς διακοινώσῃ προφορικῶς τὰ δέοντα. Ἐγὼ σᾶς προσθέτω μόνον ὅτι καθ' ἃ πληροφορούμεθα ὁ Γαριβάλδης σκοπεύει ταχέως νὰ κάμῃ ἀπόδασιν εἰς τὴν Ἥπειρον. Ἐξ Ἰωαννίνων ἔλαβον δύο ἐπιστολάς ἐσχάτως καὶ μοι γράφουν ὅτι ἔχουν ἐτοιμοὺς 5000 ὁπλαφόρους, ἀλλὰ ζητοῦν βοήθειαν καὶ ὁδηγίαν ἐδῶθεν. Τώρα λοιπὸν δυνάμεθα Ὑμεῖς, ἀδελφεῖ, νὰ τοὺς συμβουλευώμεν νὰ ἀρχίσωσι τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ρίψῃ ὁ Γαριβάλδης τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον, ἐνῶ ἐδῶ ὡς γνωρίζετε τὰ πάντα εὐρίσκονται εἰς παραλυσίαν καὶ ἐνῶ δυνάμεθα νὰ ὑποπτευόμεθα προδίσιν ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας; Ἐγὼ ἔγραψα εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ περιμένουν. Διότι βλέπω ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπατῶνται καὶ ἐμπιστεύονται πάντοτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἐξορκίζω δὲ καὶ Ὑμᾶς, ἐνῶ εὐρίσκεσθε εἰς Ἰταλίαν νὰ σκεφθῇτε τὴν θέσιν μας, καὶ πιστεύω ὅτι ἐν πεποιθήσει θὰ πασχίσετε νὰ μεταχειρισθῇτε τὴν ἐπιρροήν σας εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσετε πᾶν κίνημα παράτολμον, νὰ πείσητε δὲ τοὺς φίλους μας ὅτι παρὰ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος δὲν πρέπει νὰ περιμείνωμεν τίποτε.

Εὐρίσκεται εἰς Ἀθήνας ἀπεσταλμένος Ἱταλὸς ὁ Κύριος Α. Καννίνης, ἔχων ἀποστολήν περὶ τῶν πραγμάτων μας, ὧν ἐγνωστάμεν πρὸ τούτων ἑτῶν μετὰ τὸν φίλον Βούλγαριν. Ἐπεὶ ὅτι

πληρέστατα περί τῶν πραγμάτων μας καὶ στέλλει ἐπίτηδες γράμμακα διὰ τοῦ Μαλάκη. Ὁ ἴδιος μοὶ παρήγγειλε νὰ γνωρισθῇ εἰς τὸν Κύριον Καθηγητὴν Luigi d'Ancona, πρὸς οὗ θέλετε μάθει πολλὰ σπουδαῖα πράγματα.

Ἐρωτᾷτε πῶς μᾶς ἐφάνη ἡ πορεία τοῦ Ζεφού. Βεβαίως πολὺ μᾶς δυσηρέστησεν. Ἀκούομεν ὅτι καὶ ὁ Δομενεγινης μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Φρονοῦμεν ὅτι, ἐν τῇ ἐπιστροφῇ σας εἰς Ζακύνθον, καλὸν εἶναι, μετὰ πάσης ἀτομικῆς θυσίας, νὰ συμφιλιωθῇτε πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος. Οἱ δύο ἄλλοι μᾶς λείπουν εἰς Κύθον. Ἀλλ' ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν μόνοι μας, διότι ἐκεῖνοι ἐψυχράνθησαν πολὺ καὶ ἔπεσαν εἰς ἀδράνειαν. Ταῦτα πρὸς εἰδήσιν σας. Μὲ τὸν Μαλάκην περιμένομεν εἰδήσεις σας καὶ ὁδηγίας.

Σὰς ἀσπάζομαι μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας μου καὶ μένω

Τουρίνον Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

(Ἐπισυνήφθησαν ὀλίγα γραμματὶ ὑπὸ τοῦ Ν. Τ. Βουλγάρω; ἐπιβεβαιώσαι τὰ ἀνωτέρω ὧν δὲν ἐτηρήσαμεν ἀντίγραφον.)

(Ἐπισυνήφθησαν ἐπίσης γραμματὶ τινες τοῦ κ. Ἀναστασίου Βερυκίου κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.)

Ἀθῆναι τῇ 26)8 Ἰουλίου 1862

Φίλτατε Κύριε Δομῆσρδε

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σας τὴν 12)24 Ἰουνίου ἐκ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἔμαθα τῶν ὧν ἐπεθόμουν καὶ ἐδικαιούμην νὰ μάθω περὶ τῆς ὑποθέσεώς μας. Περιστρέψετε ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποστολήν τοῦ Μαλάκη, ἢ κυρίως εἰπεῖν εἰς τὰ 620 φράγκα τὰ ὅποια ἐδόθησαν εἰς αὐτόν. Μοὶ λέγετε δὲ ὅτι ὁ Κύριος Καννίνης δὲν εἶχεν ἐντολήν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπομένως ἀπεδοκιμάσθη ἡ διαγωγή του. Μοὶ λέγετε ἐπίσης καὶ δικαίως ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐάλλωμεν βᾶσιν εἰς ἀπεσταλμένους ἂν δὲν ἔχωσι συστατικὰ παρὰ τῶν γνωστων μας φίλων. Ἀλλὰ τίνας εἶναι οἱ φίλοι οὗτοι; Μετὰ τίνας ποτὲ μᾶς ἐσχετίσατε, ἢ ποίας ὁδηγίας ἐλάδομεν; Καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὸν Κύριον Καννίνην, ἤλθιν οὗτος φέρον συστατικὸν τοῦ Κυρίου Palliciuolo, ὅστις ἐπιστεύω εἶναι ὑπασιπστής τοῦ Βασιλέως, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Κύριον Ἀ. Βερύκιον, ὅστις καὶ μοὶ τὸν παρουσίασεν.

Ὁ Κύριος Καννίνης ἀπὸ τὰς συνεντεύξεις τὰς ὁποίας ἐ-

λάδομεν μᾶς ἐφάνη ἄνθρωπος ἀξιόπιστος καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν περὶ τοῦ ἐπιστάτου χαρακτῆρος τῆς ἀποστολῆς του. Δύναμι δὲ νὰ σὰς βεβαιώσω ὅτι ἐσκέπτετο ὡς ἀληθῆς φίλος μας. Καὶ μετὰ τοῦ Κ. Βένσα αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν μου ὁμολόγησαν ὅτι ἡ πορεία τῆς Ἰταλίας ὡς πρὸς τὰ πράγματά μας ὑπῆρξεν ἐσφαλμένη, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κ. Βένσας ὡς εἶπεν ἐνήργησε καθ' ἃς εἶχε διαταγὰς. Πράγμα παρὰδοξον ὅμως μετ' ὀλίγας ὥρας ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ὁ Κ. Βένσας δὲν ἐφαίνετο φρονῶν τὰ αὐτὰ τὰ ὅποια πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐκφράσει ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Κύριος οὗτος τροπολογεῖ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλη στιγμὴν τὰς γνώμας του κατὰ τὰ ἄτομα μεθ' ὧν συνδιαλέγεται. Ἀλλ' ἃς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Κ. Καννίνην. Ὁ Κ. Καννίνης ἐλθὼν ἐνταῦθα καὶ ἐξετάσας τὰ πράγματα, ἰδιοῖς ὁμμασιν ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων τὸν τόπον καὶ τὴν γλῶσσαν μας, ἐσχμάτισε τὴν γνώμην του καὶ ἐπρόκειτο, ν' ἀποστείλῃ ἐγγραφα εἰς Ἰταλίαν. Εἶχεν ἀνάγκην λοιπὸν ἐνὸς ἐμπίστου ἀνθρώπου ὡς ταχυδρόμου, ὃν καὶ μᾶς ἐζήτησε. Γνωρίζεις τὸν ἀκέραιον χαρακτῆρα τοῦ Μαλάκη. Τοῦτον λοιπὸν ἐσύστησα πρὸς τὸν Κ. Καννίνην ἵνα τὸν ἀποστείλῃ εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Κ. Καννίνης δὲν εἶχε χρήματα περισσὰ διὰ νὰ τῷ πληρώσῃ ὅλον τὸ ταξείδιον· τῷ ἔδωκε λοιπὸν μόνον φράγκα 160 εἰπὼν εἰς αὐτόν ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς ἐπανόδου καὶ καλὴν ἀμοιβὴν θέλει λάβει εἰς Ἰταλίαν. Πόθεν θὰ τὰ ἐλάμβανεν ἀγνοῶ καὶ ἴσως ὑπῆρξε σφάλμα τοῦ Μαλάκη νὰ μὴ διασφίξῃ τὸ πρᾶγμα καλῶς μετὰ τοῦ Καννίνης, ὅστις τὸν ἀπέστειλε. Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι ὁ Μαλάκης δὲν ἦτον ἀπεσταλμένος ἰδικὸς μᾶς ἀλλὰ ἐνὸς πράκτορος Ἰταλοῦ. Εἶναι δὲ ἀπίστοι, νὰ παριδέχεσθε ὅτι ἦτον ἀπεσταλμένος τοῦ Κομητάτου τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῷ ὑμεῖς καὶ οἱ φίλοι σας ὀφείλετε καὶ ἠδύνασθε νὰ ἐξακριβώσητε πόθεν καὶ πρὸς τίνας ἐστέλλετο πρὶν τὸν ἐκλάβητε messo del Comitato di Atene. Ποίου δὲ Κομητάτου; Ἄν ὑπάρχῃ συστημένον τοιοῦτον ἐνταῦθα δὲν εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. Πολλὰ λέγονται. Ἰσως ὑμεῖς γνωρίζετε τι. Διὰ νὰ τελειώσωμεν τὰ περὶ Μαλάκη σὰς λέγω, ὅτι ἐγὼ ὠφελήθην ἀπλῶς τοῦ μέσου των διὰ ν' ἀπευθύνω τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν μου καὶ ἐτέραν πρὸς τὸν Στρατηγόν. Μοὶ λέγετε ὅτι ἀγνωστε τὸ περιεχόμενον ταύτης. Δὲν περιεῖχε μυστήρια. Ἐπειδὴ ὁ Κύριος Καννίνης μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἡτοιμάζετο ἀπόβας εἰς τὴν

ἡμῶν, ὅπως ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐθεώρουν παράτολμον καὶ ἐπιβλαβὲς, ἐγραψα ὡς ἄτομον πρὸς τὸν Στρατηγὸν καθυποβάλλων ταπεινῶς τὴν γνώμην μου. Ἰμαίς γνωρίζετε τὸν χαρακτῆρα μου καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκείνον τῶν φίλων μου. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν ν' ἀφήσετε ἀπαράτηρητον εἰς τοὺς τοσούτον θόρυβον ποιήσαντας Ἰταλοὺς διὰ τὴν δῆθεν ἐκ μέρους ἡμῶν γενομένην εἰς βάρος των ἀποστολὴν di un messo, ὅτι τοιοῦτον τι δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπράχθῃ ἐκ μέρους μας· διότι ὅταν προέχεται περὶ ἐθνικῆς φιλοτιμίας δὲν περιενομεν μάθματα ἀπὸ κανένα καὶ μάλιστα ἀπὸ ξένους. Δὲν ἐπεμβαίνω εἰς τί δύνανται νὰ ἐπύρξιν ἄτομα καταχρώμενα τῷ Ἑλληνικοῦ δυνάμει ὅπως ἐπιβαρύνωσι τοὺς φίλους μας Ἰταλοὺς, ὡς δῆθεν ἀπεσταλμένοι Κοιτητῶν. Παρατηρῶ μόνον ὅτι τοιαῦτα παραπράγναι δὲν ἔχον συμβαίνει, ἂν κατὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἀποφασισθέντα, ὀργανίζοντο τὰ πράγματα ὡς ἔπρεπεν, ὥστε τὰ κομητάτα νὰ ᾔναι πραγματικῶς συστημένα καὶ ἀλληλένδετα καὶ ἔχοντα ἐν κέντρῳ κοινῆς ἐνεργείας ἀντὶ νὰ θέλῃ τις νὰ διευθύνῃ τὰ πάντα διὰ γνώμης ἀτομικῆς ἐναντίας εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους παρ' ἧς ὡς γνωρίζετε ἀρκούντως ὠμιλῆταμεν. Μᾶς λέγετε Ἐνεργεῖτε, Ἐνεργεῖτε. Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα πρόθυμοι κατὰ τὰς δυνάμεις μας νὰ ἐνεργήσωμεν διότι δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ἐνός ἢ δύο νὰ σκέπτονται καὶ φροντίζωσι περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ τί νὰ ἐνεργήσωμεν, φίλε Κύριε Λουδοβίκε; Εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται νὰ μᾶς δώσῃτε τὰς ἀπαιτούμενας ὁδηγίας. Ὁ Κύριος Λεβιδὸς φωνάζει εἰς τοὺς δρόμους ὅτι μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τίποτε καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ τὸ ἔθνος κατ' αὐτοῦ. Μάρτυς τῶν λόγων τούτων εἶναι καὶ ὁ φίλος Κύριος Βερύκιος. Ἡμεῖς δὲν συνωμοτοῦμεν κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ καθὰ συνσκεφθῆμεν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὴν ἐνέργειάν μας εἰς αὐτόν. Γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τοῦ Κ. Λεβιδίου εἶσθαι εἰς ἐμπιστευτικὴν ἀλληλογραφίαν. Συμφωνεῖτε ἄρα γε καὶ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην μετ' αὐτοῦ; Πρέπει νὰ μᾶς ὁδηγήσῃτε διὰ νὰ σαφηνισθῶσι τὰ πράγματα καὶ νὰ ρυθμίσωμεν τὴν ἐνέργειάν μας. Ὡστε βλέπετε, ὅτι κατὰ πάντα τρόπον ὁφείλετε νὰ μᾶς φωτίσῃτε καὶ νὰ μᾶς εἰπῇτε τέλος πάντων τί ἐπράξατε ἐσχάτως ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἄν, ὡς εἶπον ἄνωτέρω, ἡθέλατε παραστήτε τὰ πράγματα ὡς ἔπρεπεν ἐν Τουρίνῳ δὲν ἡθέλην ὁ Κ. Βένσας τολμήσει

νὰ γράψῃ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν προσάπτουσαν εἰς τὸ ἔθνος μας ἄδικον μῶμον. Καὶ ἂν ὁ Κύριος εἴ-τος ἔχει νὰ ἀναφέρῃ Ἑλλήνων ἐποφελουμένων ἐκ τῶν ἀλληλεπιδεόντων ἐνεργειῶν μετὰ τῆς Ἰταλίας ὅπως λάβωσι χορήματα ἐκ τοῦ ἑλκεντίου τῶν Ἰταλῶν, ἡδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ μνημονεύσωμεν πολλοὺς Ἰταλοὺς εἰτινες ἀνεξαρτήτως πάσης ἐνεργείας ἐπεβάρυνον τοὺς Ἑλληνας. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀτομικαὶ καταχρήσεις καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λόγοι ἐκθέτοντες τὴν ὑπόληψιν ἐνὸς ἔθνους. Ὁ Κ. Βένσας παραπονεῖται ὅτι δὲν εἶπομεν εἰς αὐτὸν τίποτε περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μαλάκη, καὶ ὑμεῖς τῷ διδτε εἰς τοῦτο δίκαιον. Ἄν ὁ Μαλάκης ἐστέλλετο παρ' ἡμῶν δὲν θὰ εἶχεν ἄδικον ὁ Κύριος Βένσας νὰ παραπονηθῇ. Ἀλλ' ἐνῷ ἐστέλλετο ταχυδρόμος παρ' ἄλλου Ἰταλοῦ Πράκτορος καὶ ὁ Πράκτωρ αὐτοῦ δὲν διεκύνωσέ τι εἰς τὸν Κ. Βένσαν, δὲν ἐπετρέπετο εἰς ἡμᾶς νὰ ὀμιλήσωμεν διότι ἡθέλομεν καταχρασθῇ τῆς χρηρηθείσης ἡμῶν ἐμπιστοσύνης.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτων ὅλων, θέλω γράψαι πρὸς τὸν Κύριον Βένσαν διὰ τὴν χρηματικὴν ταύτην ὑπόθεσιν καὶ θέλω πέμψαι εἰς αὐτόν τὰ δοθέντα εἰς τὸν Μαλάκην χρήματα διὰ νὰ τῷ ἀποδείξω, ὅτι περὶ χρημάτων δὲν κάμνομεν θύρυβον καὶ ὅτι ἡξέυρομεν νὰ θυσιάσωμεν. Ἐκεῖνο δι' ὃ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν θόρυβον εἶναι τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος τὸ ὅποσον εἰς οὐδεμίαν ἀτομικὴν φιλοτιμίαν, εἰς οὐδεμίαν ξένην ἀπαίτησιν πρέπει νὰ θυσιάσθῃ.

Προσφέρων πρὸς ὑμᾶς τοὺς φιλικούς χαιρετισμοὺς τῆς οἰκογενείας μου καὶ τοῦ φίλου Βουλγάρως, ὅστις συμμερίζεται πληρέστατα τ' ἄνωτέρω, περαινῶ τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς ὅτι ἂν τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος ἀπαιτεῖ νὰ μὲνῶμεν ἀπλοὶ θεαταὶ εἰς τὰ διενεργούμενα ἡμεῖς θέλομεν εἶς ὑπακούσει. Ταῦτα καὶ εἰς ἀσπάζομαι ἐκ καρδίας.

Ὁ φίλος Σας
Π. ΑΔΑΜΠΡΟΣ

Generale

Appartengo anch'io alla nazione Greca, alla causa della quale ella generosamente ha consacrato il suo pensiero e la sua opera, perlocchè tutti i Greci le devono il tributo di un eterna riconoscenza. Nacqui in Epiro, ove

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

mio Padre cadde vittima della tirannide Ottomana, allo scoppio della rivoluzione del 1821. La luttuosa circostanza che fin dall'infanzia mi trasse lontano dal suo latio, rende in me ancor più vivo il desiderio di veder la mia patria libera ed unita al resto della nazione. Mi trovo quindi anch'io, per quanto le mie piccole forze ne lo permettono, fra quelli che lavorano per questa santa causa. In questa qualità oso dirigere a Lei queste poche parole.

Sento, Generale, che dall'Italia preparasi uno sbarco sulla costa dell'Epiro per sollevare quei popoli. Dalle notizie poi che mi giungono dal Comitato di Giannina apprendo che anco colà siasi preparata qualche cosa; ma si crede indispensabile ottenere dei soccorsi da qui per sostenere la lotta. Trovandosi però questo Regno Greco oppresso da un regime antinazionale, non può dare il necessario aiuto. Mi permette dunque di farle osservare che, secondo il parere di tutti i patriotti, non giudicasi il momento opportuno alla sollevazione dell'Epiro; mentre si richiederebbe prima di tutto sostituire qui un governo liberale e patriottico, al sistema sleale e antinazionale, che sin da trent'anni paralizza tutta l'energia di questo paese ch'è il centro riconosciuto della nazione.

Accolga, Generale, colle proteste della mia più alta stima e devozione, i sentimenti sinceri dell'eterna gratitudine di me e di tutti i miei connazionali.

Atene 25)6 Giugno 1862.

P. LAMBRO

Al Generale
il Generale Giuseppe Garibaldi (3)
etc. etc. etc.

12.

Corfù li 28 Luglio 1862.

Carissimo amico

Mi duole assai che tu abbia sofferto dalla tua salute, era ben naturale però che le Parlamentarie inquietudini

dovessero imporci questo tributo doloroso. Anch'io soffro rassegnato—ma grazie a Dio sto meglio. Ho letto con calma e con molta attenzione la tua lettera. Argomenti che vengono alla Salute e alla Libertà della nostra nazione sono sacri, per questo stando vigile onde trionfare dagli ostacoli, mi è caro ogni consiglio quando viene da animo sincero come il tuo e da ingegno felice. Tutto quello che raccomandasti tutto ho adempiuto. Accogli i ringraziamenti degli amici uniti alla ben meritata stima e considerazioni dei buoni patriotti.—Spero in Dio che le cose anderanno bene.—Eccone ferma volontà e Provvidenza scandagliare con calma, aver a destra la Fede e a sinistra la Difidenza, giammai non si asticiarono all'Elleica razza tante speranze e tanti perigli. La Serbia decide perchè attraendo le forze Turchesche lascia libero il campo d'azione in caso contrario un movimento imprudente e precipitato concentrerebbe le forze di Omer Pascià il quale non vorrebbe che liberarsi dalla spada Montenegrina e dall'angustiosa posizione geografica dove combatte; questo è mio avviso individuale.—Non vedo armonia di azione fra tutti gli Elementi che compongono la fratellanza in molti argomenti, non vedo che foglie è deboli frondi ma la radice e la sorgente che la vivifica mi è ignota. Vorrei che i mezzi corrispondessero alla buona volontà e che le forze che dovranno spiegarsi nell'ora della lotta fossero detagliatamente conosciute, questa cognizione indispensabile a mè manca del tutto. Non basta il dire che la Tessaglia o l'Epiro alzerà l'ostendardo della Libertà ma occorre sapere quanti armati può disporre per vincere, quanti danari sono in nostro potere. Non vorrei che la Semplice Propaganda rivoluzionaria la quale per dire il vero cattiva tranquillizza se alcuno di troppa buona fede che essa equivale anche a mezzi materiali. Non basta in volere ma per vincere occorre

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

pacì forse a chi non è preparato ad incutergli terrore. Fra Grecia e Turchia sarà guerra di Religione pria dei esser combattimento di Possanza o d'Interesse. Una dolorosa esperienza mi fa vedere le cose dal lato il più nero ma ciò non toglie che io aggisca e che nell'ora decisiva offra anch'io alla grande Patria i miei serviggi al Campo. Dio salvi la Grecia in questa sua Palingenesia la quale e da noi tanto amata—e la preservi dai tristi e dagli egoisti—Scrivimi che le tue lettere mi sono care.

il tuo
DIOMEDE DELVINIOTTI

Lusi mi dice che non sa spiegare il tuo silenzio per questo non ti scrive.

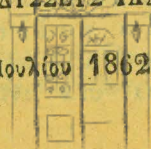
33.

Ἀξιότιμε φίλε

Ἐλυπήθην μεγάλως διὰ τὴν τόσον ἀποτόμως διακοπεῖσαν ἑλλητογραφίαν ἡμῶν προελθοῦσαν δυστυχῶς ἐκ κακῶν παρ' ὑμῶν εἰσηγήσεων περὶ τῶν διαθέσεων μου. Ἐπανελθὼν ἐκ Σμύρνης ἐπανελάθον μετ' ἄλλων σπουδαίων φίλων τὸ δημοσιογραφικὸν ἔργον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Μελλοντος τῆς Ἀνατολῆς» ἐφημερίδος ἐμπνεομένης ἀπὸ τῶν πατριωτικωτέρων καὶ ἐθνικωτέρων ἀρχῶν. Ἡ διεύθυνσις γνωρίζουσα τὰς ἐθνικὰς διαθέσεις σας λαμβάνει τὴν τόλμην νὰ σὰς πέμψῃ 15 φύλλα παρακαλοῦσα ὑμᾶς δι' ἐμοῦ, ὅπως ἐνεργήσητε ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς ἐφημερίδος. Πρὸς τοῦτοις δὲ σὰς ὠνόμασε καὶ ἐπίτιμον τῆς ἐφημερίδος μέλος, τίτλος τοῦ ὁποίου τὴν σημασίαν καὶ τὸν σκοπὸν βλέπετε ἐκ τοῦ ἐσωκλειστού ἐντύπου.

Ὅλος ὑμέτερος
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 28 Ἰουλίου 1862

14.

Ἀγαπητὲ φίλε

Σὲ εὐχομαι εὐτυχῶς τὰς ἑορτὰς, καὶ συγχαίρω μετὰ τῶν πάντοτε διακρινομένων Ζακύνθιων ὑπὲρ τοῦ ἐθνισμοῦ. Σὲ παρακαλῶ ὅμως κάθε τι τὸ ὁποῖον γίνεται ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου νὰ δημοσιεύηται, διότι σήμερον εἰς τὴν παρμονὴν εὐρισκόμενοι τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως εὐρίσκονται καὶ οἱ ἀντίπαλοι μετὰ ἡμῶν. Διεδόθη ἐδῶ ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπίδειξιν εἶναι σχίσμα—ὅτι εἰς Βουλευτὴς ἀπιδώσει τὰ πάντα εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅτι ἐσχίσατε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀλφρέδου. Ἐπειδὴ κακὴ ἡ εἰδήσις ἐν ἀκραι διεδόθη ἀπὸ τὰ χαιρέκακα στόματα τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἀντεθνικῶν ἕνεκα συμφερόντων, ἡ δημοσίευσίς τῆς Ἐθνεγέρσεως διεσκέδασε τὰς κακιστοὺς φήμας.

Ἡ σιωπὴ τῆς Κεφαλληνίας εἶναι λυπηρὰ καὶ ἀνεξήγητος, ἀλλὰ, ὡς φαίνεται οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ λαοῦ οἱ Ἀρχηγοὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν φόβων τῆς πανουργίας τῆς Ἀγγλίας κωφεύουν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἐθνισμοῦ.

Ἀπὸ πολλὴν καιρὸν δὲν ἔλειψα νὰ διημιλήσω καὶ συμβουλεύσω τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις.—Ἡμῖν βέβαιος ὅτι ἔπρεπε διὰ μιᾶς νὰ γίνωσιν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑβτανήσου. —Ἐκαμὰ καὶ ἐπὶ προσπάθειαν διὰ νὰ ἀρχίσωσιν ἀπὸ ἐδῶ—Ἐγινον ἐδῶ, ἔγινον παντοῦ—ἐξαιρέσει τῆς Κεφαλληνίας. Ὡς φαίνεται ὁ ἀτυχὴς λαὸς τῆς νήσου ἔγινε θῦμα ὡς καὶ ἄλλοτε τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς ἐξαιρετικότητος τινῶν χαιρόντων εἰσέτι τὰ πιστά. Πάλιν σήμερον γράφω καὶ ἐπιμένω νὰ γίνωσιν ἐπιδείξεις ἐθνικαὶ καὶ ἂν τὰς τρομάζῃ ἡ Ἀγγλία—ἡ πανουργία ὁ Ἀλφρέδος. Ἄς κάμουν ἐπιδείξεις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως. Ἄς κάμουν τὰς ἰδίας, τώρα ὅπου εἶναι πλησίον ἡ ὥρα, ὅσας ἔκαμον ἐπὶ Γλάδστωνος ὅταν ἦτον ἀπίθανος ἡ ἐπιτυχία.

Γράψετε καὶ σῆς οἱ Ζακύνθιοι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁμόνοια· ἀλλὰ δυστυχῶς προβλέπω ὅτι ἡ καινοδοξία καὶ ἡ τῶν συμφερόντων μέριμνα δὲν φέρωσι πάντοτε τὴν διχόνοιαν.

Εἶθε φίλε νὰ χαρῶμεν τὴν λαμπράν μας ἀποκατάστασιν τοῦ ἐθνισμοῦ μας!

Ὁ φίλος

ΙΑΚΩΒΑΚΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Χ. ΠΡ. ΤΥΠΑΛΛΟΣ

Φίλτατε φίλε,
Αἱ εὐχάριστοι εἰδήσεις τὰς ὁποίας διὰ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβεν ὁ φίλος Ζαμπέλης καὶ ἐγὼ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐνέπνευσαν μεγίστην χαρὰν γενικὴν. — Πλὴν ἐν πλήρει ἀδελφικῇ ἐμπιστοσύνῃ σε λέγω ὅτι καὶ πολλοὶ ἐδείκνυν τὴν δυσἀρέσειάν των, βλέποντες πλησιάσαν τὴν ὥραν τῆς ἐνώσεως, μεταξὺ δὲ τούτων τινὲς τῶν σφόδρα λεγομένων ριζοσπαστῶν. Βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ σχηματισθῶσι Clubs εἰς ἃ νὰ μεθέξῃ κυρίως ὁ λαὸς, διότι ἐδῶ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀγάλλει περισσότερο εἰς τὴν ἰδέαν τῆς προσεχούσης ἐνώσεως. Λέγεται ὅτι συνεδρίασαν οἱ Βουλευταὶ καὶ ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ γίνωσιν ἐπιδείξεις ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ἀλφρέδος καὶ μόνον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι.

Νομίζω καλὸν νὰ ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἡγεμόνος ἐν Ἑλλάδι διὰ καθολικῆς ψήφου. Βίς τὸν λαὸν δὲν φοβοῦμα ραδιουργίαν ἐνῷ εἰς τὴν ἑθνοσυνέλευσιν κάτι τι δύναται νὰ γίνῃ.

Τοῦτο δὲ τῆς ἐκλογῆς διὰ καθολικῆς ψήφου θέλει ὠφελῇ καὶ ἡμᾶς διότι διὰ τοῦ ἰδίου μέσου θέλει ψηφίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐνωσιν.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὅπου ἔστειλα τοῦ Στραβοπόδη ἀντέγραψα τὰς ὁποίας ἔχομεν εἰδήσεις. Ἀσπάζομαι τοὺς φίλους.
Ἐγὼ φίλος σου

Χ. Π. ΤΥΠΑΛΛΟΣ

Ἀγαπητὲ φίλε

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως ἔφθασεν. Ὡς δοξάσωμεν ἀπὸ ὅλης καρδίας τὸν Θεὸν καὶ ἃ χαρῶμεν μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη, διότι καὶ ἡμεῖς ἀποθαμένοι καὶ κολασμένοι ἀνέστημεν. Ἐδῶ ἐμάθομεν ἀπὸ ἀγγλικῆς τινὸς φρεγάτας ἐρχομένης ἀπὸ Πατρῶν ὅτι ἤδη τὴν ἀπερασμένην δευτέραν ὁ Βασιλεὺς μας ἐψηφίσθη παρὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ὑποστηρίσκουμένης παρὰ τῶν τριῶν δυνάμεων.

Μετὰ ἀνυπομονῆς περιμένω τὸν σήμερον τὸ Ἑλληνικόν

διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὰ καθέκαστα. Ἐδῶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον μάντις κακῶν, διότι πάντοτε τὰς κακὰς εἰδήσεις διέδιδον, ἤδη μένουσι βωβοὶ καὶ χαμένοι διότι θέλουσι περασμένην τὴν Βασιλείαν των, καὶ κηρυττομένον τὸν λάκκον τοῦ βοροβώδους εἰς τὸν ὅποιον ἐντροφῶντο.

Δὲν ἀμέλησα διὰ νὰ ἐνδιαφερθῶ δὲ τὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ φίλε μου, τί νὰ σὲ εἶπω; δὲν ἠδυνήθην νὰ κάμω παρὰ πολλὰ ὀλίγους συνδρομητάς· οἱ τοιοῦτοι εἴμεθα

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης

Χ. Πρετεντέρης Τυπαλδός

Σπυρίδων Ρώμας

Νικόλαος Πανδῆς

Ἀναστάσιος Λαζαράτος Καθηγητὴς

Δημήτριος Κουρκουμέλης ἑπαρχος

Πιστεύω ὅτι ὁ κύριος Παδοῦα θέλει φροντίζει. Ἐγὼ φίλοις—
ἀσπασον ἐκ μέρους μου ὅλους τοὺς φίλους, καὶ παρακαλῶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς τὰ σβάσματά μου πρὸς τὴν Κυρίαν Βερύκίαν.

Ὁ φίλος σου

Χ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ

Παρασκευὴ ἑσπέρας

Κύριε Βερύκιε

Ἐν Ἀθήναις τὴν 21 Μαΐου 1863.

Αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις, εἰς ἃς εὐρέθην, καὶ ἐτι μᾶλλον τὸ πικρότατον δι' ὑμᾶς συμβῆν, μ' ἔκαμυν νὰ βραδύνω εἰς τὴν παρούσῃ ἀπάντησίν μου.

Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὰς φιλικὰς περὶ ἐμοῦ ἐκφράσεις σας. Αἱ περιστάσεις μὲς ἐνταῦθα εἶναι τοιαῦται, ὥστε καὶ τὴν δέουσαν ἰκανότητα ἀνείχα, δὲν ἠδυνάμην νὰ διαμείνω ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ἀνώμαλοι κληροὶ ἀπαιτοῦν καὶ τολμηροτέρους παρ' ἐμὲ ἄνδρας.

Ἐν τούτοις τί γίνεσθε οἱ Ἑπτανήσιοι; Ἀληθεύει ὅτι ἤρχισαν θρασύτερα ἀναφαινόμεναι αἱ κατὰ τῆς ἐνώσεως ἀντενέργειαι; Πρὸς Θεοῦ, ἤδη, ὅτε ἐπέστη χρόνος τῆς πραγματο-

ποιήσεως τῆς ἐνωσικῆς πολλῶν κληθέντος ἀπλοῦ οὐνείρου, μὴ ἡσυχάζετε τὴν ἐκλογὴν καὶ διαίσεις. Συνκοπισθῆτε πάντες
Ι. Κ. ΒΑΤΕΙΟΣ
ΛΕΥΚΟΤΕ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

οἱ ἄληθῶς ἐλληνίζοντες, καὶ συνδουλίσατε, ἐν ἀνάγκῃ, τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα, ἵνα μὴ γίνωμεν ὁ περίγελοις τῶν μι-
σελλήνων.

Σὰς ἀσπάζομαι μετὰ ἐξειδικασμένης ὑπολήψεως καὶ εἰμὶ
προθυμότερος φίλος σας
ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ (4)

18

Κερκύρα τῇ 1 Ἰουλίου 64 ε. ν.

Ἀξιότιμε φίλε,

Με ἀνέφραστον εὐχαρίστησιν ἀνέγνωσα τὴν προσφιλῆ
μοι ἐπιστολήν σας, καὶ δύναμαι νὰ σὰς θεβαιώσω ὅτι οὐδό-
λως ἐλγισμόνησα τὸ στοίχημα ὡς εἶπον καὶ εἰς τὸν κοινὸν φί-
λον Δ. Βολτέρραν. Καὶ ἐπειδὴ τῶρα τὰ γ ἄ λ λ ι κ α
εἶναι πολὺ πτωχὰ, δὲν ἐπεθύμουν τὸ πρῶτον προῖόν τῆς ἐ-
νώσεως, ἢν ἄλλως ἡσπάνθη μετὰ ζωηρᾶς συγκινήσεως, νὰ
ἦναι ἰσχυρὸν καὶ κακοροϊζικόν. Ἐτι πτωχότερον μοι ζητεῖτε
ἀντ' αὐτῶν, τὸ βιβλίον ὅπερ ἐσχάτως ἐξέδωκα, ἀλλ' ἐπειδὴ
θεωρῶ ὡς τιμὴν τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἰδοὺ λαμβάνετε ἤδη
αὐτὸ διὰ τοῦ παρόντος ἀτμοπλοίου, μετὰ πάσης ἐπιφυλάξε-
ως διὰ τὰ ἄλλα.

Δέχθητε ἐν τούτοις τοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμούς μου καὶ
θεωρεῖτε με ἀείποτε, εἰλικρινῆ φίλον

Η. ΒΡΑΤΛΑΣ (5)

19

Ἐν Λευκάδι τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1863 ε. ε.
φίλτατέ μοι Γεώργιε

Ἐκ τῶν δύο ἐπιστολῶν ἄς μοι ἀπηύθυνες, μόνον τὴν ὑπὸ
χρονίαν 14 Ὀκτωβρίου ἔλαβον ἐνταῦθα καὶ φοβοῦμαι μήπως
ἡ ἄλλη ἀπεπλανήθη. Οἱ λόγοι σου ἀνετάρaxαν μέχρι δα-
κρύων. Μεῖνε βέβαιος, ἀδελφε, ὅτι ποιήσας μνηστὴν τοῦ ὀνό-
ματός σου, οὐδόλως ἀπέβλεψα εἰς χαμερπὴ κολακείαν. Ἐ-
ξεπλήρωσα καθήκον ἱερὸν, ἢ παραλήψεις τοῦ ὀνόματός σου μοι

ἐπιφέρει αἰωνίαν τύψιν συνειδότος. Μὴ εὐγνωμονῆς λοιπὸν πρὸς
ἐμὲ, ἄφες νὰ εὐγνωμονῶ ἐγὼ πρὸς σὲ ὅτις μοι παρέσχες
εὐλογον εὐκαιρίαν νὰ δείξω εἰς τὸ ἔθνος μας καὶ εἰς τὸν Βα-
σιλέα ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις θέλει ἰσχύσει ποτε
νὰ μὲ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ.

Τὰ ἐν Ζακύνθῳ διατρέχοντα οὐδόλως μὲ ἐτάρaxαν. Ἐ-
δυνάμην νὰ πράξω κ' ἐγὼ διὰ τῶν φίλων μου τὰ αὐτὰ εἰς
Λευκάδα· ἀλλὰ εὖρον ἐντιμότερον ν' ἀντιτάξω τὴν ψυχράν
περιφρόνησιν, καὶ νὰ ἀποδείξω ὅτι ἄλλως πρέπει νὰ ἐκπαιδεύη-
ται ὁ λαὸς εἰς τὰς παρούσας ἀκροσφαλεῖς περιστάσεις.

Ἐν Ἀθήναις ἡ ἀγόρευσίς μου ἐνεποίησεν ἀρίστην ἐντύ-
πωσιν. Πλείστοι, καίτοι ἄγνωστοι πρὸς ἐμὲ, μοι ἔγραψαν τὰ
συγχαρητήριά των καὶ μοι ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των
διὰ τὸ μέρος ὅπερ ἔλαβον ὑπὲρ τοῦ Βασίλεως. Ἄν ποτε εὐτυ-
χήσω νὰ σὲ ἀσπασθῶ ἐκ τοῦ πλησίον θέλω σοὶ εἶπει πράγ-
ματα ἀπαίσιμα, τὰ ὅποια ἔλαβον χώραν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς
μου καὶ τὰ ὅποια ἴσχυσαν νὰ παρασύρουν τοὺς μωροὺς καὶ
τοὺς σκιοφύδους.(6)..... στιγμῆς καθ' ἣν ἔλαβε χώραν
ἡ πλειονότης ἡ τοῦ(6)..... Τα αἴτια τῆς λειποταξίας θέ-
λω σοὶ τὰ κοινοποιήσαι ἐκ στόματος. Διὰ τοῦ τελευταίου
ἀτμοκινήτου ἐμάθομεν ἐνταῦθα ὅτι ψυχρὰ ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ
ἣν ἔλαβεν ὁ Λομβάρδος φθάσας εἰς Ζακύνθον. Σὲ παρακαλῶ
νὰ μοῦ γράψῃς περὶ τούτου διότι νομίζω ἀδύνατον νὰ μὴ
ἐπέλθῃ ταχέως ἡ ὥρα τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀταποδόσεως.

Πρόσφερε τὰ σεβάσματά μοι πρὸς τὸν φίλτατον Γεώργι-
ον Στέφανον. Ἀγάπα με ὡς σὲ ἀγαπῶ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ

20

Σεβαστέ μοι καὶ ἀξιόλογε φίλε

Λαμβάνω ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὑρίσκομαι ἀνάγκην
ν' ἀποτανθῶ εἰς τὸν ἀξιόλογον φίλον μου, τὸν νέον Κ. Καρ-
βελλᾶν διὰ μὴν ἐνόχλησιν, ἣν ὀρεῖω νὰ τὸν δώσω, νὰ
Σὰς γράψω δύο λέξεις διὰ νὰ ἀναμνήσω ἐμυτὸν εἰς τὴν φι-
λίαν Σας καὶ εἰς τὴν ἀγάπην σας, συγχαρόνως δὲ νὰ Σὰς πα-
ρακαλέσω ὅπως ἐμιλήσῃτε εἰς τὸν εἰρημένον Κ. Καρβε-
λλᾶν νὰ παύῃ εὐδοκῶν ἐκπληρῶν τὴν φιλικὴν παρ-

γελίαν μου. Βέβαιος ὅτι θέλεις μὲ καθυποχρεώσης. Πρόκει-
ται νὰ παραγγείλῃ ἀντίγραφον μιᾶς ποινικῆς διαδικασίας,
λαβούσης χώραν κατὰ τὸ 1863 καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἀπο-
φάσεως, νὰ τὰ ἐπικυρώσῃ καὶ νὰ μοὶ τὰ ἀπευθύνῃ εἰς Ἀ-
λεξάνδρειαν ὅπου τὰ ἀπαιτεῖ εἰς ξένος φίλος μου ἀποταν-
θεις εἰς ἐμὲ ὡς Ἐπτανήσιον φίλον του καὶ δικαστικοί. Τοῦ
γράφω ὅτι ἐξοδούσῃ εἶμαι ἕτοιμος νὰ τοῦ τὰ ἐμβάσω ἅμα
μὲ σημειώσης καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς ἀντι-
γραφικὰ κτλ. διότι ὁ φίλος δὲν φείδεται ἐξόδων. Παρακαλῶ
ὅθεν νὰ τὸν ὁμιλήσῃτε καὶ νὰ τὸν πείσῃτε νὰ ἀναδεχθῇ
αὐτὸ τὸ ἔαρος πρὸς χάριν μου καὶ πρὸς χάριν σας.

Ἐν τούτοις, φίλε μου, τὰ ἐκλογικὰ σας ἀπέβησαν ἄθλια.
Τὴ δυστυχία αὐτὴς ὁ ἄνθρωπος, ὃν πᾶς τίμιος πατριώτης
ἀπερχάνεται, νὰ χαίρῃται τόσῃ ἐπιρροὴν εἰς τὸν λαόν σας,
καὶ οὗτος νὰ ἦναι τόσον τετυφλωμένος, νὰ θεωρῇ ὡς εἰδω-
λὸν τοῦ ἄνδρα, τοῦ ὁποῦ ἡ διαγωγὴ περὶ τὰ δημόσια
ὑπῆρξεν τόσον ἐπιλήψιμος, πατριαστικὴ καὶ καταχρηστικὴ. Τὸ
κατ' ἐμὲ χάνω τὸν νοῦν μου καὶ λυποῦμαι μόνον πῶς δὲν
ἔχετε τὸ θάρρος τῆς ἑμονοίας καὶ τῆς ἐνεργείας νὰ ρί-
ψῃτε τὸ προσωπεῖον τοῦ ἀγύρτου. Ἄς ἦναι. Δυστυχῶς
οἱ ἀμυθεῖς καὶ φανατικοὶ λαοὶ οὕτως εἶναι πάντοτε καὶ ἀ-
πατώνται καὶ θελοῦν νὰ ἀπατῶνται. Ἄς ἐναμδρῶνται ὁ γί-
γας εἰς τὰ κατορθώματά του ταῦτα.

Ἐν τούτοις, φίλε μου, δὲν ἠξέυω ἂν ἐτυπώθησαν ἀκόμη
τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ριζοσπαστισμοῦ τῆς Ἐπτανήσου ἢ
ἀνήγγειλα, εἰς τὸ κοινόν. Ὅταν εἰδῶσι τὸ φῶς στείλετέ
μου ἕως 100 σῶματα νὰ σὰς ἐξοδύσω εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἀπαντας τοὺς ἀγαθοὺς πατριώτας καὶ φίλους τῆς Ζι-
κύνθου, ὡς τὸν Δεσύλλαν, Καλλίνικον, Γιαννόπουλον, Φραγ-
γίσκον καὶ λοιποὺς συναγωνιστάς μας ἀπτάξομαι. Δεχθῆτε
τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμούς μου καὶ τὴν διαβεβίωσιν τῆς
πρὸς Σὲ φιλίας μου καὶ συζύγου μου, μεθ' ἧς διατελῶ

Ὁ φίλος σας

ΙΩ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΚΑΠΕΛΕΤΟΣ

Ἀλεξάνδρεια τὴν 23 Ἀπριλίου 1866.

Κεφαλληνία 4 Ἰανουαρίου 1871

Φίλιππος Κ. Βερύκιος,

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας δυσκολοῦς πρὸς τὸν καὶ ἐκ κα-

κοκαιρίας, καὶ ἐκ κακοδικθεσίας προσέτι, ἤμην κατὰ τὴν
παρελθούσαν ἐβδομάδα ἕτοιμος νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἀργοστόλιον,
ὅπου ἤλπιζα καὶ πολὺ ἐπόθουν νὰ σὲ ἀνταμῶσω καὶ νὰ συ-
ναντευχθῶμεν ἐν ἐκτάσει, ὅτε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀν-
δρέου ἐπληροφόρηθην περὶ τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς σου·
αἰφνιδίας λέγω, διότι ναι μὲν ἤξευρα ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν λα-
βοῦσαν χώραν ὑπουργικὴν μεταβολὴν εἶχες δώσει τὴν πα-
ραίτησίν σου, —τὸ ὅποιο ἄλλως καὶ ὑπέθετον ὡς ἐκ τοῦ
ἐγνωσμένου χαρακτῆρός σου, —ἀλλὰ δὲν ἐνόμιζα ὅτι καὶ τό-
σον ἐσπευσμένως ἤθελες ἀπελθεῖν, καθ' ὅσον μάλιστα ἐπλη-
ροφόρηθην ὅτι καὶ ἡ παραίτησίς σου δὲν εἶχε γίνει ἀμέσως
δεκτὴ.

Λυποῦμαι πολὺ ὅτι ἡ Κεφαλληνία ἐστερήθη τῆς ἀξιολόγου
νομαρχιακῆς διοικήσεώς σου, ἥτις, ἀποχωρῶντως τὴν κοινὴν
γῶμην ἱκανοποίησας, ἐφείλκυσε τὸν γενικὸν ἔπαινον καὶ
σεβασμὸν, καὶ ἀφῆκε κατὰ πολλὰ εὐχαρίστους εἰς τὸν τόπον
ἐντυπώσεις. Προσέτι δὲ, λυποῦμαι ἰδίως διότι, ὡς ἐκ
τοῦ ἐρχυτάτου διαστήματος τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς σου,
δὲν ἐφθάσαμεν νὰ συναντευχθῶμεν ἄρκετὰ ἐκτενῶς, καὶ ἐπὶ
πολλῶν ἀντικειμένων νὰ ἐξηγηθῶμεν ἀρκούντως, ὡς ἦτο ἡ ἐ-
πιθυμία μου, καὶ ἡ ἰδική σου πιστεύω ἐπίσης· εἴτι δὲ καὶ
διότι ἡ ἀπομόνωσίς μου ἐν τῇ ἐξοχικῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
διαμονῇ, δὲν μὲ ἐπέτρεψε νὰ πρυσενεχθῶ ἀναλόγως τοῦ
ἐνθέρμου φιλικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἐγκορδίου μου δια-
θέσεως, ἂν καὶ κατὰ τοῦτο ἔχω τὴν πεποθησιν ὅτι ἡ ἀγα-
θή σου προκίεσις μὲ ἀπαλλάττει πάσης δικκιολογήσεως.

Ἐὰν ἐν ἐκτάσει ἠθέλαμεν λάβει τὴν κύκλιαν νὰ ὁμιλήσω-
μεν, ἤθελα, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς πρὸς τὴν φι-
λικὴν πεπρατήρησίν σου περὶ ἀρχείας μου, ἐκτενῶς σοὶ
ἐκφράσει τοὺς λόγους, ἐξ ὧν πληρέστατα ἤθελες πεισθῇ, ὅτι
οὐδεμίαν ἑλλειψιν διαθέσεως, ἀλλὰ μόνον ἑλλειψιν· μέτων καὶ
ἀναλόγου ὑποστηρίξεως ἐπέφερεν αὐτὴν διότι, ὡς ἐκ τῶν
λαβουσῶν χώραν καὶ ἐνταῦθα ἀνωμαλιῶν, διαφερουσῶν βε-
βαιῶς τῶν ἐν Ζακύνθῳ, ἀλλ' ὅχι καὶ πάντῃ ἀνομοίων, ἡ δη-
μοτικὴ καὶ προοδευτικὴ ἐνταῦθα μερίς ἐπαθεν ἐξασθίνεσιν ὡς
πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, ὅθεν προέκυψε καὶ ἡ φαινομέ-
νη ἀπραξία αὐτῆς, καὶ ἡ ἰδική μου ἐνταῦθα. Ἄλλως δὲ, εἴ-
τε ἐν αὐτῇ οὔτε αἱ δυσφρονούντες φίλοι ἐπαύσμεν ποσῶς

τοῦ νὰ σκεπτιώμεθα καὶ προσπαθῶμεν ὅπως ἐπαναρρώμεν
τὴν ἀσθενὴν ἐνεργείαν, καὶ ταύτην καθ' ὅσον, ἐπὶ μάλιστα καὶ

μᾶλλον προοδευτικούς.

Πολὺ ἀπευλατίζα διὰ τὸ ἔθνος ἦτο, βεβαίως, ἡ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν πραγμάτων ἀποχώρησις τοῦ ὑπουργείου Διηγεώσεως, ἐξ οὗ τοσαῦτα, ἐν βραχυτάτῃ διαστήματι, προέκυψαν δείγματα ἀγαθῆς καὶ ἀνεπιλήπτου διοικήσεως. Εἶναι ἐθνικὸν αὐτύχημα ὅτι, ἐν μέσῳ τῆς ἀγαθοποιου ἐνεργείας του, ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ, πρὶν φθάσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας ὅ,τι πρὸς βελτίωσιν τῆς ὑφισταμένης δεινῆς καταστάσεως καὶ πρὸς διευθέτησιν τῶν πραγμάτων διανοεῖτο. Ὁπωσδήποτε ὅμως, τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν, ὅσον ἐκ τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ ἐκ τῆς βραχείας διαρκείας του ἐπετρέπετο, ἐθνωφελές, καὶ ἡ πορεία του ἀληθῶς πατριωτικὴ καὶ κατὰ πάντα ἐντιμὸς, κατὰ τὴν κληρὸν προσδοκίαν.—Δεῖ δὲ ἰδῶμεν τὰ περαιτέρω.

Μένω εἰς ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἐλπίζων δὲ καὶ ποθῶν τὴν εἰς μᾶλλον εὐκαιρίαν περιστάσεως ἀντάμωσίν μας, σὲ ἀπευθίνω ἐν τοσούτῳ τοὺς ἐκ καρδίας ἀσπασμούς μου, ὡς καὶ τοὺς ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέου καὶ τοῦ φίλου Δαυῆ, ἐπευχόμενος ἐνταυτῷ τὸ κατὰ πάντα αἰσιον καὶ εὐχάριστον τοῦ νέου ἔτους.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος
ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ.

22

Ἐν Ἀθήναις τὴν 8 Ἰουλίου 1864

Ἀξιότιμε φίλε

Μετ' εὐχαριστήσεως ἀνέγνω τὴν ἀπὸ 19 α. μ. περιεσχεμένην ἐπιστολήν σου. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνώσεως τῶν νήσων μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἔχει ἀληθῶς τὰς δυσκολίας τῆς· ἀλλ' ὁ χρόνος αἶρει τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ διασαφίζει τὸ κοινὸν πνεῦμα πρὸς τὸ συμφέρον του. Ἐγκαρτερῇτε λοιπὸν καὶ προσδοκᾶτε τὰς ἐνεργείας τοῦ χρόνου, αἵτινες καὶ σύντομοι ἔσονται καὶ κοινωφελεῖς βεβαίως, διότι καιρὸς δὲν θέλει παραγνώρισαι μέχρι τέλους τὸ κοινὸν συμφέρον.

Σὺς ἀπαύξομαι καὶ διατελῶ φίλος σου

Δ. Γ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

23

Λευκάδι τῇ 12 Ἰουνίου 1883

Σεβαστὲ καὶ πολῦτιμε φίλε,

Μετὰ συγκινήσεως ἀνέγνω τὴν φιλικήν σου καὶ ἐμνησθὲν ἡμερῶν ἀρχαίων ὅτε ἀγωνιζόμεθα τὸν καλὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν εἶχες θέσιν μετὰ τῶν πρώτων. Τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας σου ἀναπολῶ πολλάκις, καθὼς καὶ τὴν βαρύντιμον ἐνεργειάν σου, ἣν ἐξετίμησα πάντοτε καὶ ἐκτιμῶ ἀκόμη καὶ τώρα. Αἱ ὑπηρεσίαι σου ἀκόμη δὲν ἐξετιμήθησαν, σὺ ὅμως ἔσχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐπραξας ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ πᾶν ὅ,τι ὀλίγοιτο ἐπραξάν.

Τὸν συγγενῇ σου, ἀπηνῶς καταδικασθέντα, ὑπερητίστην, καὶ εὐτυχῶς ἠθωώθη μετ' ἄλλων τεσσάρων συγκατηγορουμένων. Ἠναγκάσθη νὰ λάβω καὶ ἐγὼ μέρος, καίτοι πρὸ ἐξ ἑτῶν τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις συσταίνω εἰς ἄλλους, διότι καλῶς ἐννοεῖς ὅτι ἐγγράψαμεν.

Σοὶ εὐχομαι ἀπὸ καρδίας πᾶν ἀγαθόν.

Ὁ παλαιὸς φίλος

Γ. ΣΕΡΒΟΣ

24

Ἀθήναι 22 Μαρτίου 1872

Ἀξιότιμε φίλε

Ἐλαβα τὴν ἐπιστολήν σου καὶ εἶδον τὸν υἱόν σου ὅστις ἔχει κάλλιστα. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὰ συγχαρητήρια. Ἀλλ' ἐγὼ θλίβωμαι δι' ὑμᾶς, ἐνῷ σεῖς χαίρεσθε δι' ἐμέ. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἀπεικονίζει τὴν ἀδυναμίαν μας· διότι οἱ ὀλίγον νικῶσι μόνον ἠθικῶς, ἐνῷ οἱ πολλοὶ καὶ τὴν ἠθικὴν νίκην πληρεστέραν καθιστῶσι καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος διασώζουσιν πράγματι νικῶντες. Ἔως πότε λοιπὸν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις τῆς Ζακύνθου. Ἔως πότε ἡ νῆσός σου θὰ ᾔηθε ὡς τῶν Σαλτιμπάγκων; καὶ ἔως πότε οἱ ἄνδρες στρατιῶται τῆς ἐνώσεως θὰ μείνωσι ξένοι τοῦ ἑαυτοῦ γένους ὃν ὑφιστάμεθα καὶ ἐπαλήθευσιν αὐτῆς καὶ κραταίωσιν; Δύνασαι βεβαίως καὶ σὺ τὰ αὐτὰ νὰ μ' ἐρωτήσῃς περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑπαρχίων. Αἱ ἀτυχίαι εἰς ὁμολογουμένως

ΙΑΚΩΒΑΤΙΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ

νως κοιναί καθώς εἶνε δυστυχῶς καὶ τὰ αἷτια ἐν τῇ γενικότητι των. Τοῦτο εἶνε ἐν τῇ κοινῇ θλίψει παρήγορον. Θὰ ᾔτον ἀπελπιστικὸν ἂν οἱ μὲν εὐτυχούμεν τῶν ἄλλων πασχόντων. Οὕτω θὰ ὑπάρξῃ τοῦλάχιστον κοινὴ σύμπραξις εἰς τὴν ἐπενόρθωσιν, ἐὰν, ὡς προβλέπω, ἡ κοινὴ ἀτυχία ἐξακολουθήσῃ.

Σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς ἐπίσης ἀσπάζομαι τὸν πολύτιμον φίλον καὶ ἀδελφὸν Κ. Καλλίνικον.

Ὁ σὸς

Ε. ΔΕΑΝΓΙΩΡΓΗΣ

(1) Εἶχον μεταβῇ εἰς Ἀθήνας ὅπως ἐκδῶτω, μετὰ τοῦ κοιδίου Χαντζερῆ, ριζοσπαστικὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ κατ' Αὐγουστον μῆνα ἐπέστρεψα εἰς Ζάκυνθον, ἵνα μείνω ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ οἱ φίλοι ἐπαθύμουν ἐκθύμως νὰ συναγωνισθῶ ἐκ νέου διὰ τὸ κενὸν τοῦ Μεσσαλαῆ. Ἐγὼ δ' ἐξέφρασα τὴν ἐπιθυμίαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῇ βουλευτὴς ὁ Φραγκίσκος Δομενεγίνης. Ἐπιμενόντων τῶν φίλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Δομενεγίνη, ἐξήλθον εἰς τὸν βουλευτικὸν ἀγῶνα βουλευτὴς δ' ἀφοῦ ἐξελέχθη δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῶ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐκδοσιν τῆς ἐφημερίδας.

(2) Ὁ Σασέλλας, ἐν ὀνόματι τῶν Ἰταλῶν, μοι εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ιδρῶνται καὶ ἐνταῦθα κομιτάτα. Σκεφθεὶς ἐξέφρασα τὴν γνώμην ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἕνεκα τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἐνόμιζον πρέπον νὰ ἀναμιχθῇ ὁ ριζοσπαστισμός, φοβούμενος μήπως ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ ὑποστῇ ζημία. Τούτου ἕνεκα ἀπέστειλα τὸν Σασέλλαν πρὸς τὸν Ρηγόπουλον μετὰ ἐπιστολῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ρηγόπουλος, ἕνεκα τῶν περιστάσεων εἰς αἷς εὕρισκετο τότε ἡ Ἑλλάς, ἀπεποιήθη. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπαθύμουν ἵνα γίνῃ σύμπραξις Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, ὁ Σασέλλας ἐκ νέου μὲ παρώτρυνε καὶ ἐπέμενε διὰ τὰ κομιτάτα. Ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ τέλος ἐπραγματοποιήθη. Περὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἀποστολῆς ἐκ μέρους ἡμῶν οὐδέποτε συνεφώνησα, ἀλλὰ μάλιστα ἐνόμιζον αὐτὴν ἐπιβλαβή. Γενομένης τῆς ἀποστολῆς τὰ πράγματα περιεπλήχθησαν· ἐσκέφθην δὲ ἵνα μεταβῶ καὶ ἀντιληφθῶ ἐκ τοῦ πλησίον ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ σάλος, ἐματαιώθη τὸ ταξιδεῖόν μου.

Δὲν δημοσιεύω ἐκτενῆ ἐπιστολὴν τοῦ Σασέλλα πρὸς ἐμὲ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Ὀκτωβρίου 1861 καθότι αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ φίλου Π. Χιώτου [Ἱστορ. Ἰον. Κράτ. Τομ. Β. σελ. 456—461].

(3) Αἱ ἄνευ ἀριθμοῦ ἐπιστολαὶ δημοσιεύονται γὰρ τὸ ἀντίγραφον, ὅπερ μοι ἀπέστειλεν ὁ Π. Λάμπρος.

(4) Τῇ 17 Ἰουλίου 1864 ὁ Διομήδης Κυριακὸς μοι ἀπέστειλε σοβαρὰν ἐπιστολὴν ἅλλ' ὁ ἔσφορος τῆς Φωσκολιανῆς κ. Σπυρ. Δε-Βιάζης ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι δὲν εἶναι πρέπον νὰ δημοσιευθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τὴν γνώμην τοῦ φίλου τούτου ἡσπασθην. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ φυλάττεται εἰς τὸν φάκελλον ἐπιγραφόμενον Ἀ' Ἐπιστολαὶ αὐτόγραφα.

(5) Νομίζω εύλογον νὰ δημοσιεύσω καὶ τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν μου ἵνα ὁ ἀναγνώστης κατανοήσῃ κάλλιον περὶ τίνος πρόκειται.

Ἐν Ζακύνθῳ τὴν 14ην Ἰουνίου 1864

Ἀξιότιμε κύριε Βράϊλα,

Ὁδδόλως προτίθεμαι ὅπως διὰ τῆς παρουσίας μου ζητήσω ὑμῖν τὴν ἀπότισιν τοῦ στοιχήματος ὅπερ μαζῇ κατὰ τὴν Α'. σύνοδον τοῦ IB' κοινοβουλίου εἰς Κέρκυραν εἶχομεν· τοῦ στοιχήματος, δηλαδὴ ὅτι οὐδεμία κατ' ἐμὲ, ἐμελλε πλέον, νὰ συνέλθῃ σύνοδος Ἰονίου Βουλῆς, ἢ, πρὸς ἐκπεραίωσιν τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως· τοῦτο εἶναι ἤδη γεγονὸς τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς ἡ ἱστορία ἀνέγραψε. Μ' ἀρκεῖ ἡ νίκη ἢ ἀληθῶς πιστεύω ὅτι ἡ ὑμετέρα καρδιά θερμῶς ἐπόθει. Ἀλλ' ἔλαβον τὸ θάρρος ἵνα ὑμῖν ἀπευθύνω τὰ ὀλίγα ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως μοι πέμψητε ἐν ἀντίτυπον τοῦ τελευταίου ἀξιολόγου συγγράμματός Σας, ὅπερ πολλὴν ἐπιθυμίαν ἐπεθύμησα ἵνα ἀναγνώσω, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδαμῶς ἠτύχησα νὰ ἐπιτύχω ἐνταῦθα. Τὰ προγενέστερα ὑμέτερα συγγράμματα ἐλαμβάνετε τῇ κλωσύνῃ καὶ μ' ἀπευθύνετε πάντοτε τακτικῶς καθὼς δημοσιογράφον. Δὲν πιστεύω λοιπὸν ἤδη ὅτι ὡς ἀπόμαχον ὄντα θὰ μὲ λησμονήσητε.

Προσφέρων ἀπὸ τοῦδε τὰς εὐχαριστήσεις μου, παρακαλῶ, ἐν ταυτῇ νὰ δεχθῆτε τὰ σεβάσματά μου καὶ νὰ μὲ νομίζετε πάντοτε ὑμέτερον φίλον Σας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΕΡΥΚΙΟΣ

(6) Εἰς τὸ ἄκρον ἡ ἐπιστολὴ ἐφθάρη.

Ἐν τῇ δεκάτῃ Συνεδριάσει τῆς δεκάτης τρίτης Συνόδου (13 Ὀκτωβρίου 1863), ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Βαλαωρίτης ἀγορεύων εἶπεν: «.....τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως» τῆς Α' συνόδου τῆς IB'. Βουλῆς φέρουσιν ὡς ἀνεκτίμητον ἐκχωρίδα τὸ προφητικὸν ῥῆμα τοῦ ἀντιπροσώπου Ζακύνθου «Βερυκίου». Ἡ ἔνωσις θὰ γίνῃ. Τὸ εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ θὰ γίνῃ!—Ἡ ἔνωσις ἐγίνε, ἡ προφητεία ἐπληρώθη καὶ ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ πρηνήτου δὲν ἀριθμεῖται μετὰξὺ τῶν ὑπογραψάντων τὸ ψήφισμα τῆς 23 Σεπτεμβρίου!

Εἰς τὸ τέλος δημοσιεύω καὶ τὰ σωθέντα σχέδια δύο ἐπιστολῶν μου πρὸς τὸν Μομφερράτον.

Ζακύνθῳ 5 Ἀπριλίου 1858

Σεβαστὲ φίλε,

Τὸ προσφιλές μοι γράμμα σου τῆς 1ης τρέχοντος ἔλαβον εὐχαρίστως καὶ ἀπὸ καρδίας κατησπάσθην. Παραλείπω, φίλε, νῦν πᾶσαν ἐξήγησιν κοινῶν μετὰ τῆς πατρίδος μας ὑπὲρ σοῦ αἰσθημάτων μου, προθύμως τὴν ἐπὶ τοσούτον χρόνον διακοπείσαν ἀλληλογραφίαν σας ἐπιχειρῶν ἦν μετὰ πλείστης ὅσης ἀγαθότητος Σὺ ἀναλαμβάνεις. Ἡ εὐγενὴς δεξιότης παρ' ὑμῶν τῆς ἀγγελίας τῆς ἀναφανομένης ἐνταῦθα ριζοσπαστικῆς δημοσιογραφίας δεικνύει ἀρκούντως τὸ διαφλέγον πάτριον αἶσθημα τῆς προσφιλεστάτης Κεφαλληνίας, ὅπερ καὶ πάλιν καὶ ἀναγέννησες μετὰ ζέσεως ἐθνικῆς.—Αἱ σκέψεις σου, φίλε, περὶ τῆς ὁμοθυμοῦ συνεννοήσεως καὶ συμπαγοῦς ἐνεργείας τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, προηγουμένης ριζοσπαστικῆς συσκέψεως, νομίζονται παρ' ἡμῶν πάνυ ὀρθαί καὶ ὑπὸ τῆς ἀκραϊφνεστέρας μέλιστα φιλοπατρίας ὑπαγορευόμενα, ἀλλὰ πρὸς πραγματοποιήσιν αὐτῶν, ὡς ἄριστα παρατηρεῖς, ἀνάγκη ἵνα ἐν συγκοινωνίᾳ, οὐχὶ ἀρχῶν καὶ φρονημάτων, ἐκάστοτε σεβαστῶν καὶ ἀμεταθέτων ὄντων, ἀλλ' ἐν συγκοινωνίᾳ μέτρων πολιτικῶν τὴν πατριωτικὴν δραστοσύνην καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνέπλαιν ὑπουργούντων, τεθῶμεν. Καὶ κατὰ γε τὴν ἐμὴν γνώμην εὐκατεῖον ἦτο, ὥστε τὰς ιδέας μας ἀπὸ στόματος νὰ ἀταλλάξωμεν. Τούτου ἕνεκεν, ὁ πόθος, φίλε, ὃν πάντοτε ἔσχον—ὡς καὶ πάντες—νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ σοῦ ἐπνύξησεν ἐσχάτως ἔτι μᾶλλον παρατηρήσας ὅτι ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργεῖα τῶν δύο νήσων κατὰ τὴν ὅπωςδὴποτε ἐμφανισμένην τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἀνάπτυξιν, ἣν ἡ φορὰ ἀκόντων τῶν πραγμάτων τῶν ἀνθρώπων ἐμποιεῖ, μεγάλῃ ἡδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ αἴσια ἀποτελέσματα καὶ ἡ τῶν ἀποκαμνόντων καὶ πάλιν ἀνακυπτόντων ἐκπείσεως τῆς τυραννίας λαῶν βούλησις νὰ τακτοποιηθῇ. Ἐπεθύμουν ὥστε διὰ τῆς κανονίσεως τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἀπαιτουμένης συμπορεύσεως τῶν ριζοσπαστῶν, τῶν δύο τουλάχιστον ἀδελφῶν νήσων, νὰ ἐξομαλύνωνται πάντα τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα ὑπὸ τοῦ ξένου καὶ τῶν μετεμφιεζομένων ἐγγχωρίων λειψάνων ἀπασάν τῶν τυραννιῶν εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν πορείαν τοῦ ριζοσπαστικοῦ λαοῦ τῆς πατρίδος μας· ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν ριζοσπαστικῆς καθ' ἅπαντα ἐνότητος ἀνάγκη οἱ ἄνδρες, τῶν δύο τούτων νήσων νὰ συνέλθωσιν· ἀνάγκη

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

πρὸς κατόρθωσιν τὸ πνεῦμα τῆς μὲν, ἀντιπροσωπευόμενον εἰς ἄνδρα χρίζοντα τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς δὲ περικλυτῆς εἰς αὐτὴν καὶ διὰ περὶ πλησίον· συγκοινωνίας ταύτης καὶ ἀδελφοποιήσεως ποθητὸν καὶ πραγματοποιήσιμον πέραν· δουθῇ. Σὺ καλῶς γινώσκεις ὅποσον ἡ πλοκή αὐτῆς τῶν σχέσεων ἐνισχύει καὶ ἀναπτέροι τοὺς λαοὺς, ὅτι δὲ καθίστησιν αὐτοὺς ἀνικητούς ἐν τῷ δεσμῷ τῆς ἀγάπης. Σὺ ἐπίσης γινώσκεις ὅποσον οἱ λαοὶ μας εἰς γενναίας ἐξορμήσεις καὶ ἡθικὸν μεγαλεῖον διαπρέπουσι καὶ τὰ ἰσχυρὰ ταῦτα κίνητρα ἐπ' ἀνάγκης νὰ τρέπωνται εἰς εὐσταθεῖαν πολιτικὴν καὶ θρηλαϊκότητα εἰς ἃς κυρίως διακρίνονται οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ γηράσαντες λαοί. Βέβαιον ἐστὶν ὅτι κατ' ἐξίχρεσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ τὸ εὐπορον στοιχεῖον διαμάχεται τὰς γενναίας προσπάθειάς τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦτο, ἐν ἐλλείψει τῶν μέσων εἰς πολλὰ χωλαίνομεν, ἀλλὰ πάντα ἡ ὁμόθυμος σύμπραξις καὶ ἐνέργεια δύνανται νὰ ὑπερνικήσωσιν. Εἰ δύνασαι λοιπὸν, φίλε, ἐλθεῖν παρ' ἡμῖν ἵνα καὶ σὲ ἀσπασθῶμεν καὶ περὶ τῶν πατρίων συνδιελεσθῶμεν. Γίνωσκε ὅτι τὸ ἐνταῦθα Ἑπαρχιακὸν Συμβούλιον προτίθεται ἵνα ἐν τούτοις δι' ἀναφορὰς συστήσῃ μέσον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ συγκροτηθὲν ἐν Περσίῳ συνέδριον, τὴν πραγματοποιήσῃ τῆς ἐνώσεως. Ἐπισημῶς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τὴν γνώμην σου. Ἐν τούτοις ἀπεκχόμενός σε ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν ἀδελφόν σου Ἀνδρέαν καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους. Τοὺς ἀσπασμούς, τῶν φίλων προσφέρων σοι.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος καὶ ἀδελφός
Γ. ΒΕΡΤΚΙΟΣ

Ζακύνθος 26ῃ Ἀπριλίου 1858

Ἀξιολογεῖσθε φίλε,

Ἀσμένως ἔλαβον τὰς ἀπὸ 14 καὶ 22 τρέχοντος ἐπιστολάς σου ὡς καὶ τὴν ἐγκλειστον, ἐν τῇ τελευταίᾳ, ἀγγελίαν τῆς ἀναγεννήσεως. Τὴν πρώτην κατὰ καθῆκον ἀνέγνωσα, καὶ εἰς τοὺς πλείστους ἐκ τῶν ἡμετέρων πολιτικῶν φίλων προκειμένου λόγου περὶ ἀντικειμένου λίαν σοβαροῦ εἰς τὰ κοινὰ ἀποβλεπόντος. Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν ἀπάντησίν σου χρεωστῶ νὰ σοὶ ἐξηγήσω τοὺς λόγους ὅτι· ἐγέννησεν ἐνταῦθα τὴν ἰδέαν, ὅπως, τοιαύτης ριζοσπαστικῆς ἐκ μέρους τῆς δημοτικῆς Ἀρχῆς γίνῃ καὶ οὗς ἄλ-

λως τε εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου παρέλπει, νομίσαν· εὐλογον ἵνα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήσω τὴν γνώμην σου, ἄνευ, οὕτως εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς προκαταλήψεως. Τοὺς λόγους τούτους νῦν, ὅσον τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἐπιστολῆς συγχωροῦσι, σοὶ ἀναφέρω ἵνα ὦσιν ἐν γνώσει καὶ παρέχων σοὶ δὲ καὶ νέαν ἀφορμὴν εἰς νέας διασκέψεις. Γινώσκεις ἀέλλιστα ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἐνταῦθα ἐκλογὰς τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα ὑπερνίκησε καὶ τὸ ἑπαρχιακὸν συμβούλιον συνεστήθη ἐξ ἀνδρῶν τοῦ φρονήματος τούτου. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἡ προεδρία τοῦ κοινοῦ ἀπαίτουστος ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ δημοσυνεδρίου ἔργα ριζοσπαστικὰ ἀντάξια τῆς θαρραλεότητος καὶ τῶν ἐλληνικῶν αὐτοῦ φρονημάτων ἐκορυφώθη τὰ μέγιστα καὶ πολλὰ ὡς περιποιήθη ὑπὸ τε πολλῶν φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ θεωρησάντων αὐτὸν παρεχόμενον ἀπέναντι τῆς πραϋθυμίας συμπεριφορᾶς τῆς τυρινίας καὶ τῆς μὴ ὡς ἐδὲ δραστηριότητος τῶν ἑπαρχιακῶν συμβούλων. Τὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη διαφραζόμενα περὶ χειραφέσεως δῆθεν τῆς Ἑπτανήσου τέλος καὶ τὰ ἐν τῇ γαλλικῇ ἐφημερίδι τοῦ Αἰῶνος πρὸ πολλοῦ ἀναφερόμενα ἐνίσχυσαν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐνταῦθα δημοτικὴ ἀρχή, μένει ἐν Ἑπτανήσῳ ριζοσπαστικὴ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ διατελοῦσα, ὥφειλε νὰ προβῇ εἰς κίνημά τι ὅπερ νὰ ὠθήσῃ πᾶσαν ἐνδεχόμενην περὶ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος διάθεσιν ὡς πρὸς τὴν εὐχταίαν αὐτοῦ λύσιν. Τούτου ἕνεκεν συνήλθομεν πάντες οἱ τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα ἀποτελοῦντες καὶ ἐξαιρουμένων δύο ἢ τριῶν παρ' ὧν ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀναγκαῖον τὸ κίνημα. Τοῦ κοινοῦ δὲ ἡ προσδοκία, τῶν ἐχθρῶν αἰ διαβολαί, αἰ σμικραὶ περὶ σμικρῶν ἐρίδες τινῶν τῶν ἐν ἀρχῇ ἢ μὴ φίλων, αἰ διαθυρολούμεναι τῶν ἐν Κερκύρᾳ καταχθονίων προσπαθείαι περὶ μελετωμένης ἐκεῖ ἀναφορᾶς ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, ὁ κίνδυνος ἐπὶ τέλους ἵνα μὴ μῶμος εἰς τὸν ριζοσπαστικὸν προσαφθῇ ὅτι, μικρολογῶν δῆθεν οὗτος εἰσώπησεν, ἐν στιγμῇ τοσοῦτον ἀναγκαίᾳ, καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἡ Βουλὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνυψώσῃ φωνήν, ὡς σχολάζουσα, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς παριδος, ταῦτα πάντα ἦσαν τὰ αἵτια ὧν ἕνεκεν ἐπήλθομεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ κινήματος, ἀλλ' ἔμενεν ἄλλο ζήτημα καὶ ζήτημα κύριον περὶ τοῦ πῶς ἔμελλε τὸ Ἑπαρχιακὸν Συμβούλιον νὰ ἐνεργήσῃ. Ἦτος δι' ἀναφορὰς Ἀλλὰ τότε ποῦ αἰ ριζοσπα-

στικά ἀρχαί; ποῦ τὰ δίκαια καὶ ἡ κυριαρχία τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ; Ἐβρέθησαν πολλὰ, ἀλλὰ μόνον ἀρκοῦμαι νὰ σοὶ σημειώσω τὴν γνώμην μου, ἣν καὶ πολλοὶ ἡσπασθήσαν. Εἶπον. Ἀναγνωρίζω τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου, ἀλλὰ πάντοτε ἐντὸς τοῦ ριζοσπαστικοῦ κύκλου, χωρὶς ποτὲ οὐδὲ κεραίαν ἐκ τῶν ριζοσπαστικῶν κύτου ἀρχῶν νὰ παρεκκλίνῃ. Ὡς ἐκ τούτου πᾶσαν περὶ διαβιβάσεως εἰς τὰς δυνάμεις, διὰ τῆς Ἀγγλίας, περὶ ἀπελευθερώσεως ἀναφορὰ πρέπει ὥστε νὰ παρέπεται εἰς ἀπόφασιν τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾗ, νὰ διακηρύσσονται τὰ δίκαια τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ, αἱ προσπάθειαι τῶν Βουλῶν αὐτοῦ καὶ ἡ συναίνεσις εἰς πάντα ταῦτα τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου. Νομίζω, φίλε, ὅτι, οὕτω πως γενομένου τοῦ πράγματος, οὐδεμία ἱκετήριος ἀπευθύνετο δυναμένη, ἕνεκα πολλῶν λόγων νὰ παραβλάψῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ἐπαρχιακῆς ἀρχῆς βούλευμα ἐξεδίδετο ὅπερ ἐστήριζε μᾶλλον ἢ ἐβλάπτε τὰ καθόλου δίκαια τοῦ λαοῦ, θεωρουμένου μάλιστα τοῦ ἐκτάκτου τῆς περιστάσεως καὶ ἐν ὧρα σχολῆς τῆς Βουλῆς. Τὴν γνώμην μου προσέτι ταύτην ἐβάτιζον εἰς τὰ γινόμενα ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν Συμβουλ. ἅτινα ὡς καλῶς γινώσκεις εἰς πολλὰ; ἐν Εὐρώπῃ περιπτώσει; ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν βουλῆσεων καὶ δικαίων ἀποφαίνονται. Συμφωνῶ καθ' ἅπαντα μετὰ σου ὅτι ἡ δεσπόζουσα τὴν Εὐρώπην τυραννία οὐδέποτε στέργει ἵνα τὰ δίκαια τῶν λαῶν ἀναγνωρίσῃ συνεχομένη μάλιστα ὅπως μᾶλλον καταβλήῃ αὐτὰ, ἐμπεδόουσα τὸν ἀφόρητον δεσποτισμὸν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, νομίζω ὅτι ἡ θαρραλέως καὶ ἐν δικαίῳ ἐκφραζομένη κυριαρχικὴ θέλησις τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ, οὐχὶ σμικρὰν ἐπεριποιῦσεν εἰς αὐτὸν τιμὴν, ἀποτολμῶν οὗτος ὁ γεωπόνος νησιώτης νὰ ὑψώσῃ φωνὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου, τοῦ δικαίου καταπιεζομένου. Ἐξαιρετικὴν ἐκάστοτε ἐχάραξεν ἐνέργειαν καὶ ἐξαιρετικὰ τὰ ἔργα του ἔλαβεν ἄθλον. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἀναφαινόμενος οὕτω γνήσιος τῆς Ἑλλάδος γόνος ἦδη τὴν γνώμην μου ταύτην πρὶν ἢ τελειωτικῶς τὴν ὑποστηρίξω ἐνόμισα ὀρθὸν ἵνα καθυποβάλῃ καὶ εἰς τὰς σκέψεις σου, διότι οὐδεμίαν ἀναδέχομαι εὐθύνην ἀνευ τῆς γνωματεύσεως τῶν κυριωτέρων προσώπων τοῦ ριζοσπαστισμοῦ τῶν δύο τοῦλάχιστον νήσων. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ περ' αὐτῶν τῶν Ἐπαρχιακῶν Συμβούλων οὐ-

δεμίαν πλέον ἔλαβον πρόσκλησιν καὶ τὰ πράγματα αὐτελοῦσιν ἐν ἀπραξίᾳ.

Τὴν ἀγγελίαν σου ἐκυκλοφόρησα καὶ μετὰ τῶν φίλων κυκλοφορήσω. Μέχρι τοῦ νῦν ὑπεγράφησαν δεκαεπτὰ, ἀκολουθῶς δὲ πέμψω σοὶ κατάλογον τῶν ὀνομάτων πάντων. Ἐν τούτοις προσφέρων σοὶ τοὺς ἀσπασμούς τῶν φίλων καὶ ἰδίῳ τοῦ φίλου Καλλινίκου, ἀσπαζόμενός σε ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀδελφόν σου Ἀνδρέαν.

Ὁ ἀδελφός καὶ φίλος

Γ. ΒΕΡΓΚΙΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

Τιμᾶται Δραχμῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

